

**T.C.
NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**LİSE ÖĞRENCİLERİNİN BENLİK SAYGISI VE SOSYAL
KAYGI DÜZEYLERİNİN BAZI DEĞİŞKENLERE GÖRE
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Murat ÇETİN

**Enstitü Anabilim Dalı : Psikoloji
Enstitü Bilim Dalı : Psikoloji**

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Selçuk ASLAN

TEMMUZ – 2017

T.C.
NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

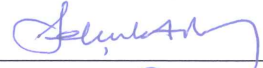

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN BENLİK SAYGISI VE
SOSYAL KAYGI DÜZEYLERİNİN BAZI
DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Murat ÇETİN

Enstitü Anabilim Dalı : Psikoloji
Enstitü Bilim Dalı : Psikoloji

“Bu tez ~~12/07~~2017 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / ~~Oyçokluğu~~ ile kabul edilmiştir”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA
Yrd. Doç. Dr. Selsuk Aslan	Basarılı	
Yrd. Doç. Dr. Nurjân Yavuz	Basarılı	
Yrd. Doç. Dr. Seray Yılmaz	Basarılı	

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya diğer üniversitelerde bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Murat ÇETİN

12/07/2017

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitimim süresince üzerimde çok büyük emeği olan Nişantaşı üniversitesinin çok değerli öğretim üyeleri ve idarecilerine, bu çalışmanın hazırlanması sürecinde her türlü anlayış ve desteği sağlayarak engin tecrübe ve bilgi birikimi ile bana yol gösteren danışman hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Selçuk ASLAN'a sonsuz şükran ve minneti borç biliyorum. Ayrıca emeklerinden dolayı kendilerine saygılarımı sunuyorum ve gönülden teşekkür ediyorum.

Murat ÇETİN

12/07/2017

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iv
TABLO LİSTESİ	v
ÖZET	vii
SUMMARY	viii
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: BENLİK SAYGISI	7
1.1. Benlik ve Benlik Saygısı	7
1.2. Benlik Saygısını Etkileyen Etmenler	9
1.2.1. Yaş	10
1.2.2. Eğitim Düzeyi	11
1.2.3. Cinsiyet	12
1.2.4. Aile ve Kardeşler	14
1.2.5. Ekonomik durum	15
1.2.6. Doğum Sırası	15
1.3. Benlik Saygısı Yüksek Olan Bireyler	16
1.4. Benlik Saygısı Düşük Öğrenciler.....	17
1.5. Kuramsal yaklaşımlar.....	17
BÖLÜM 2: SOSYAL KAYGI	19
2.1. Kaygı Kavramı	19
2.2. Sosyal Kaygı	20
2.3. Sosyal Kaygıyı Etkileyen Etmenler	22
2.3.1. Cinsiyet	22
2.3.2. Eğitim.....	23
2.3.3. Aile ve Kardeşler	24
2.3.4. Yaş	25
2.3.5. Akran Grupları	26
2.4. Kuramsal Yaklaşımlar.....	26
2.5. Benlik Saygısı ve Sosyal Kaygı	27

BÖLÜM 3: YÖNTEM	30
3.1. Metodoloji	30
3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	30
3.3. Betimleyici İstatistikler	30
3.3. Veri Toplama Araçları	31
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	31
3.3.2. Benlik Saygısı Ölçeği	32
3.3.3. Ergenler İçin Sosyal Kaygı Ölçeği.....	33
3.4. Verilerin Toplanması	35
3.5. Verileri Çözümleme Yöntemi	35
BÖLÜM 4. BULGULAR.....	36
4.1. Demografik Değişkenler ile Ölçek Puanları Arasındaki Korelasyon Analizleri	36
4.2. Benlik Saygısı İle Sosyal Kaygı Arasındaki İlişki.....	37
4.3. Gruplar Arası Karşılaştırmalar	38
4.3.1. Öğrencilerin Yaşlarına Göre Benlik Saygısı ve Sosyal Kaygı Düzeyleri.....	39
4.3.2. Öğrencilerin Sınıflarına Göre Benlik Saygısı ve Sosyal Kaygı Düzeyleri	41
4.3.3. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Benlik Saygısı ve Sosyal Kaygı Düzeyleri	42
4.3.4. Öğrencilerin Aileleriyle Birlikte Yaşamalarına Göre Benlik Saygısı ve Sosyal Kaygı Düzeyleri	43
4.3.5. Öğrencilerin Anne Baba Birlikteliğine Göre Benlik Saygısı ve Sosyal Kaygı Düzeyleri.....	44
4.3.6. Öğrencilerin Ailelerinin Ekonomik Durumuna Göre Benlik Saygısı ve Sosyal Kaygı Düzeyleri	45
4.3.7. Öğrencilerin Anne Eğitim Durumuna Göre Benlik Saygısı ve Sosyal Kaygı Düzeyleri.....	46
4.3.8. Öğrencilerin Baba Eğitim Durumuna Göre Benlik Saygısı ve Sosyal Kaygı Düzeyleri.....	47
4.3.9. Öğrencilerin Yaşadıkları Yere Göre Benlik Saygısı ve Sosyal Kaygı Düzeyleri	48
4.4. Regresyon Analizi Sonuçları	50

SONUÇ VE TARTIŞMA.....	53
KAYNAKÇA	63
EKLER.....	70
ÖZGEÇMİŞ.....	75

KISALTMALAR

Akt	: Aktaran
Çev	: Çeviren
Ed	: Editör
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
sf	: Sayfa
SPSS	: Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paket Programı (Statistical Package for Social Sciences)
vd	: Ve Diğerleri

TABLO LİSTESİ

Tablo 1 : Örneklem Grubunun Demografik Bilgileri.....	30
Tablo 2 : Demografik Değişkenler ile Ölçek Puanları Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları	36
Tablo 3 : Öğrencilerin Benlik Saygısı İle Sosyal Kaygıları Arasındaki İlişki Korelasyon Sonuçları	38
Tablo 4 : Benlik Saygısı Ölçeğinin Toplam Puanlar ve Tüm Alt Boyutların Aritmetik Ortalama, Standart Sapma Değerleri	38
Tablo 5 : Sosyal Kaygı Ölçeğinin Toplam Puanlar ve Tüm Alt Boyutların Aritmetik Ortalama, Standart Sapma Değerleri	38
Tablo 6 : Öğrencilerin Yaşlarına Göre Benlik Saygısı Anova Sonuçları	39
Tablo 7 : Öğrencilerin Yaşlarına Göre Scheffe Testi Sonuçları	39
Tablo 8 : Öğrencilerin Yaşlarına Göre Sosyal Kaygı ANOVA Testi Sonuçları.....	40
Tablo 9 : Öğrencilerin Sınıflarına Göre Benlik Saygısı Anova Sonuçları.....	41
Tablo 10 : Öğrencilerin Sınıflarına Göre Sosyal Kaygı ANOVA Testi Sonuçları.....	41
Tablo 11 : Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Benlik Saygısı T Testi Sonuçları.....	42
Tablo 12 : Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Sosyal Kaygı T Testi Sonuçları.....	42
Tablo 13 : Öğrencilerin Aileleriyle Birlikte Yaşamalarına Göre Benlik Saygısı Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	43
Tablo 14 : Öğrencilerin Aileleriyle Birlikte Yaşama Durumuna Göre Sosyal Kaygı Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	43
Tablo 15 : Öğrencilerin Anne Baba Birlikteliğine Göre Benlik Saygısı Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	44
Tablo 16 : Öğrencilerin Anne Baba Birlikteliğine Göre Sosyal Kaygı Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	44
Tablo 17 : Öğrencilerin Ailelerinin Ekonomik Durumuna Göre Benlik Saygısı T Testi Sonuçları	45
Tablo 18 : Öğrencilerin Ailelerinin Ekonomik Durumuna Göre Sosyal Kaygı T Testi Sonuçları.....	45
Tablo 19 : Öğrencilerin Anne Eğitim Durumuna Göre Benlik Saygısı ANOVA Testi Sonuçları.....	46

Tablo 20 : Öğrencilerin Anne Eğitimine Göre Sosyal Kaygı ANOVA Testi	
Sonuçları.....	46
Tablo 21 : Öğrencilerin Baba Eğitim Durumuna Göre Benlik Saygısı ANOVA Testi	
Sonuçları.....	47
Tablo 22 : Öğrencilerin Baba Eğitim Durumuna Göre Scheffe Testi Sonuçları	47
Tablo 23 : Öğrencilerin Baba Eğitimine Göre Sosyal Kaygı ANOVA Testi	
Sonuçları.....	48
Tablo 24 : Öğrencilerin Yaşadıkları Yere Göre Benlik Saygısı ANOVA Testi	
Sonuçları.....	48
Tablo 25 : Öğrencilerin Yaşadıkları Yere Göre Sosyal Kaygı ANOVA Testi	
Sonuçları.....	49
Tablo 26 : Öğrencilerin Yaşadıkları Yere Göre Scheffe Testi Sonuçları	50
Tablo 27 : Çoklu Regresyon Analizleri Sonuçları	50
Tablo 28 : Demografik Değişkenler ile Benlik Saygısı Çoklu Regresyon Analizleri	
Sonuçları.....	51
Tablo 29 : Demografik Değişkenler ile Sosyal Kaygı Çoklu Regresyon Analizleri	
Sonuçları.....	52

Tezin Başlığı: Lise Öğrencilerinin Benlik Saygısı Ve Sosyal Kaygı Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi	
Tezin Yazarı: Murat ÇETİN	Danışman: Yrd. Doç. Dr. Selçuk ASLAN
Kabul Tarihi: 12 Temmuz 2017	Sayfa Sayısı: viii(ön kısım) + 69(tez) + 5(Ekler)
Anabilim Dalı: Psikoloji	Bilim Dalı : Psikoloji
<p>Bu araştırmada lise öğrencilerinin benlik saygısı ve sosyal kaygı düzeylerinin bazı sosyo-demografik değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığı ile benlik saygısı ve sosyal kaygı düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir.</p> <p>Araştırmanın evrenini Giresun ilinde merkez İHL'ne devam etmekte olan öğrenciler oluşturacaktır. Bu araştırmada 150 kız, 150 erkek olmak üzere toplam 300 öğrenci üzerinde örneklem çalışması yapılacaktır. Araştırmada öğrencilere "Coopersmit Benlik Saygısı Envanteri" ve "Sosyal Kaygı Ölçeği" ile birlikte 10 soruluk sosyo-demografik bilgi formu uygulanmıştır.</p> <p>Araştırma sonucunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.</p> <p>Öğrencilerin yaşlarına göre, ailelerinin ekonomik durumlarına babalarının eğitimlerine göre benlik saygısında anlamlı farklılığın olduğu tespit edilmiştir.</p> <p>Öğrencilerin yaşadıkları yere göre sosyal kaygılarında anlamlı farklılık olduğu, söz konusu farklılığın şehirde yaşayanlar ile köyde yaşayanlar arasında olduğu, köyde yaşayanların sosyal kaygılarının daha yüksek olduğu görülmüştür.</p> <p>Benlik saygısı ile sosyal kaygı arasında olumsuz anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Benlik saygısı arttıkça sosyal kaygı azalmaktadır. Öğrencilerde sosyal kaygı arttıkça benlik saygısı azalmaktadır.</p>	
Anahtar Kelimeler: Benlik, Benlik Saygısı, Kaygı, Sosyal Kaygı, Ergenlerde Kaygı.	

Title of Thesis: Analysis of Self -Esteem and Level of Social Anxiety of High School Students by Some Variables	
Author: Murat ÇETİN	Consultant: Assist. Prof. Selçuk ASLAN
Date: 12 July 2017	Nu. of Pages: viii(pre.)+69(main body)+5(app.)
Department: Psychology	Subfield: Psychology
<p>In this research, whether self-esteem and social anxiety levels of high school students differentiate or not with respect to some socio-demographic variables and the relationship between self-esteem and social anxiety levels have been studied.</p> <p>The universe of this study is students who study at the Giresun Religious High School in Giresun province. This study was conducted on sample group which are 300 students,150 female and 150 male. In this study, Coopersmith Self Esteem Inventory” and “Social Anxiety Scale” together with a 10 questions socio-demographic information form were implemented on students.</p> <p>As results of the study the following conclusions are found.</p> <p>It is determined that there is a significant difference between students’ self-esteems depending on their ages, their families’ economic conditions and their fathers’ educational backgrounds.</p> <p>It has been observed that there’s a negative meaningful relationship between self-esteem and social-anxiety. As self-esteem increases, social anxiety decreases. As social anxiety levels of students increase, their self-esteem levels decrease.</p>	
Key Words: Self, Self-Esteem, Anxiety, Social Anxiety, Teenager Anxiety.	

GİRİŞ

Endüstri çağı başladığından beri insanları ayakta tutan onlara umut ve güven veren teknolojik gelişmelerin, insanlara her istediğine ulaşabilme imkânını vereceği düşünülmüştür. Bu gelişmeler sayesinde doğa, insan egemenliğine girecek, sınırsız bir maddesel bolluk insana olabilecek en büyük mutluluğu getirecek ve kısıtlanmamış gerçek özgürlüğe ulaşılacaktı (Fromm, 2003, : 19).

Uygarlığın gelişmesi, tek tek insanların ve toplumların hayatına daha çok mutluluk, sağlık, gelişme ve ilerleme olanakları sağlamakla birlikte, yoğun ve hızlı gelişmelerin yaratmış olduğu yan etkilerle (nüfus patlaması; şehirlerin olağanüstü ve çoğu zaman düzensiz ve dengesiz bir biçimde gelişmesi; teknolojinin aşırı bir hızla ilerlemesi ve insanın bu aşırı hıza ayak uydurmada güçlük çekmesi; ideolojik ve politik çatışmaların aşırı bir düzeye ulaşması; geri kalmış ülkelerle gelişmiş ülkelerin yaşama biçimleri arasındaki farklılıklar ve karşıtlıklar; çevresel uyarılar ve iletişim olanaklarının artışı nedeniyle bu farklılıklar ve karşıtlıkların bilincine varmış olma, vb.) insanları, genellikle, eskisinden daha tedirgin, daha huzursuz, daha kararsız ve gergin, dolayısıyla daha mutsuz bir hale getirmiştir (Horney, 1980:6).Bu kapsamda insanlarda toplumsal kaygı düzeyi de artmakta bu da benlik saygısını etkilemektedir. Benlik saygısı bireyin kendisine olan olumlu bakışı aktarmak için kullanılan bir kavramdır. Kişinin kendisine olan değer ve öneminize ilişkin düşüncelerine ve kararlarına dayanmaktadır. Kişinin benlik imgesi başkalarından etkilenir. Birey diğerleriyle etkileşimlerinde sözlü veya sözsüz, geçerli veya geçersiz mesajların açık veya örtük olarak mesajları aktarır (Toole, 1995).

Benlik saygısını etkileyen etmenlerden biri de toplumsal kaygılardır. Toplumsal kaygılar çocukluk döneminden itibaren etkili olmaktadır. Bir insanın çocukluk dönemindeki olumsuz yaşantılarının yetişkin dönemine yansımaları arasında, insanlarla birlikteyken yaşanan genel bir korku, önyargılardan kaynaklanan sürekli bir kızgınlığın birikimi sonucu oluşan düşmanca eğilimler, bu eğilimlere eşlik eden suçluluk ve değersizlik duyguları ve günlük yaşamın olağan sorunlarına ilişkin yaşanan sonu gelmez kaygılar sayılabilir. Aslında tüm bu duygular neden-sonuç yönünden iç içe geçmiş olgulardır (Geçtan, 1994, : 48). Benlik saygısı kavramı 20. yüzyılın sonunda yoğun olarak tartışılmaya başlanmış ve konuşulur hale gelmiştir. Eğitim ve diğer literatürdeki

evrenselliğine rağmen "benlik saygısı" tanımını üzerinde görüş birliğine varılamamıştır (Toole, 1995).

Benlik saygısı yüksek bir kişi, kendisini her yönüyle iyi hisseder ve sınırlamalarını kabul eder. Benlik saygısı yüksek olan insanlar başarısızlığa uğradığında daha az endişe ve daha az stres yaşamaktadırlar. Bunlar sosyal açıdan daha etkilidir, kendine güvenir ve hırslıdır. Onlar iyi görünür ve iyi hissederler, etkili ve üretken olurlar ve diğer insanlara ve kendilerine sağlıklı ve pozitif yönde yanıt verirler. Daha iyi ilişkiler kurarlar, daha az savunmaya elverişlidir, eleştirileri halledebilir ve övünmezler. Kendine güveni ve yüksek benlik saygısı olan insanların uyuşturucuya maruz kalma olasılığı düşüktür.

Bazı ana-babalar, iyi niyetli olmalarına karşın, yine de çocuğun kaygı yaşamasına neden olabilecek davranışlarda bulunabilirler. Gerekli eğitim ve görenekten yoksun ve kişilikleri yeterince gelişmemiş ana-babaların birbirine karşıt düşen istekleri ve öğütleri çocuğun şaşkınlığa düşmesine ve kaygılar geliştirmesine neden olur (Geçtan, 1994, : 88). Kaygılardan ve korkularından sorun yaşayan çocuklar ve ergenler hakkında bu zamana kadar birçok çalışma yapılmıştır. Bu endişelerin ve korkuların kavramsallaştırılması ve kökenleri hakkındaki fikirler zaman içinde değişmiştir. (Silverman ve Field, 2011). Toplumsal geri beslemenin analizi, yani öz değerlendirme ve benlik değeri ile iki psikolojik süreçle birlikte ele alınmaktadır. Bu süreçler gerçek benlik ve ideal benliktir. Her bir birey için gerçek benlik ve ideal-benlik etkileşim halindedir; çünkü gerçek benlik olduğumuz, ideal-benlik ise olmak istediğimiz şeyi ifade etmektedir. Bireyin ideal benliğine ulaşması için sürekli çaba göstermesi gerekmektedir. Gerçek ben ile ideal-ben arasındaki uçurum ne kadar dar ise birey kendisinden daha fazla emin olmakta ve yüksek bir benlik saygısı elde etme kapasitesi o kadar artmaktadır. Tersine, gerçek ben ile ideal-ben arasında büyük bir farklılık olduğu zaman bireyin benlik saygısı düşmektedir (Toole, 1995).

Kendine güven duyan öğrencilerin bu durumda eğitim hayatlarında daha az kaygıya kapıldıkları görülür ve geleceğe yönelik kolay hedef koyarak bu hedefler doğrultusunda yürüyebilmeleri daha olasıdır. Benlik saygısı düşük olanların kaygıları artar. Kaygının duyuşsal fizyolojik yönü öğrencide kalp atışının hızlanması, sinirlilik, mide bulantısı ve gerginlik gibi durumlar yaratarak birey için büyük bir tehdit oluşturabilir (Kapıkıran,

2002: 45). Çalışmada temel olarak benlik saygısı ile sosyal kaygı arasındaki ilişki araştırılmıştır.

Araştırmanın Önemi

İnsanlar toplumsal yaratıklardır. Başkaları tarafından beğenilmek, değer verilmek ve onaylanmak için güçlü bir motivasyona ihtiyaç duyarlar. Bireyin değerini büyük ölçüde belirleyen karmaşık sosyal yapılar ve hiyerarşiler üretilmiştir. Toplumsal yapılarımızın ve grupların önemi nedeniyle insanlar doğal olarak olumsuz değerlendirmelerden kaygılanmaktadırlar. Benlik saygısı tüm bunlardan etkilenen kişinin kendisine dayalı dinamik bir yapıdır (Hofmann and Dibartolo, 2010). Bu kaygıda benlik algısını etkilemektedir.

Benlik saygısı, kendimize ne kadar değer verdiğimizle ve kendimizi ne kadar sevip kabul ettiğimizle ilgili bir kavramdır. Sağlıklı benlik geliştirmiş olan insanlar kendileri hakkında iyi hissetmekte, değerlerini takdir etmekte, yetenek, beceri ve başarılarıyla gurur duymaktadır. İşler iyi olmadığı veya yanlış gittiğinde kendilerini aşağılamazlar. Benlik saygısı düşük kişiler ise başkalarının kendilerini sevmeyeceklerini ya da kabul etmeyecekleri düşünür ve olumsuz duygular hissederler (Toole, 1995).

Öte yandan, benlik saygısı düşük olan çocuklar, başarılı olacaklarından emin oluncaya kadar herhangi yeni bir faaliyete serbestçe katılmazlar. Bu çocuklar, güven eksikliği nedeniyle soru sormakta zorlanırlar. Benlik saygısı düşük olan çocuklar başkalarının onlarla ilgili olası olumsuz düşüncelerinden endişe duyar. Başkalarıyla özgürce etkileşim kurmayı zor bulurlar (Toole, 1995).

Yüksek benlik saygısı olan çocuklar ise diğer çocuklarla daha rahat etkileşime geçebilir ve daha kolay arkadaş edinirler. Bu kategorideki çocuklar, öğrenme açısından bilinmeyen veya yabancı olanlardan korkmazlar, her zaman yeni şeyler öğrenmeye ve zorluklarla mücadelede yatkındırlar. Benlik saygısı yüksek olan çocuklar, geçici cehaletlerini açığa çıkaracak sorular sormaktan korkmazlar; hatalarını daha sonraki öğrenmeler için birer fırsat olarak gördükleri için hata yapmaktan korkmazlar (Toole, 1995).

Bu kapsamda benlik saygısını etkileyen etmenlerin incelenmesi önemli görülmektedir. Benlik saygısını inceleyen araştırmalar yaygın olmasına rağmen sosyal kaygı ile benlik saygısı arasındaki ilişkiyi ele alan çalışma sayısı oldukça yetersizdir. Bu çalışma bu

yönüyle de önemli görülmektedir. Diğer yandan çocukların benlik saygısının önemi ve geliştirilmesi kapsamında ana babaları ve öğretmenleri bilinçlendirecek bulgular bu alandaki gelişmelere katkı sağlayacaktır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı İmam Hatip Lisesi öğrencilerinde benlik saygısı ve sosyal kaygı arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu amaç doğrultusunda etkisi incelenen demografik değişkenlerle (yaş, ekonomik düzey, anne ve baba eğitim düzeyi, kardeş sayısı) bağımlı değişkenler (sosyal kaygı ve benlik saygısı) arasında ve bağımlı değişkenlerin birbirleriyle ilişkisi tespit edilecek, ele alınan değişkenler temelinde oluşturulan gruplar arasında benlik saygısı ve sosyal kaygı düzeyleri bakımından farklılık olup olmadığı araştırılacak ve benlik saygısını yordayan değişkenlerin belirlenmesine çalışılacaktır.

Bu bağlamda araştırmanın problem cümlesi “lise öğrencilerinin benlik saygısı ve sosyal kaygı düzeyleri nasıldır ve aralarında bir ilişki var mıdır?” şeklinde belirlenmiştir.

Araştırmanın amacına uygun olarak yanıtı aranacak sorular şunlardır:

1. Ele alınan bağımsız değişkenlerle (yaş, sınıf, ailenin ekonomik durumu, anne baba eğitim düzeyi) öğrencilerin benlik saygısı ve sosyal kaygı düzeyi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Bağımlı değişkenler (öğrencilerin benlik saygısı ve sosyal kaygı düzeyleri arasında) arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
3. Yaş grupları arasında benlik saygısı ve sosyal kaygı düzeyleri bakımından farklılık var mıdır?
4. Farklı sınıflarda okuyan öğrenciler benlik saygısı ve sosyal kaygı düzeyleri bakımından farklılaşmakta mıdır?
5. Erkek öğrencilerle kız öğrenciler arasında benlik saygısı ve sosyal kaygı düzeyleri farklı mıdır?
6. Anne babasıyla birlikte yaşayanlar ve birlikte yaşamayanlar arasında benlik saygısı ve sosyal kaygı düzeyleri bakımından farklılık var mıdır?
7. Ekonomik durumu iyi olanlarla kötü olanlar, benlik saygısı ve sosyal kaygı düzeyleri bakımından farklılaşmakta mıdır?

8. Anne eğitim düzeyine göre oluşturulan gruplar arasında benlik saygısı ve sosyal kaygı düzeyleri bakımından farklılaşmakta mıdır?
9. Baba eğitim düzeyine göre oluşturulan gruplar arasında benlik saygısı ve sosyal kaygı düzeyleri bakımından farklılaşmakta mıdır?
10. Yaşadıkları yere göre oluşturulan gruplar arasında benlik saygısı ve sosyal kaygı düzeyleri bakımından farklılaşmakta mıdır?
11. Yaş ekonomik düzey anne ve baba eğitim düzeyi, kardeş sayısı ve sosyal kaygı benlik saygısını yordamakta mıdır?

Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada genel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini Giresun ilinde merkez İHL'ne devam etmekte olan öğrenciler oluşturmaktadır. Bu araştırmaya 150 kız, 150 erkek olmak üzere toplam 300 İHL öğrencisi gönüllü olarak katılmıştır.

Veri toplamak amacıyla kişisel bilgi formu, benlik saygısı ölçeği ile sosyal kaygı ölçeği kullanılmıştır. 2016–2017 öğretim yılında Giresun ilindeki İmam Hatip Liselerinden seçkisiz olarak örneklem belirlendikten ve araştırma için gerekli izinler yasal yollarla alındıktan sonra, belirlenen okullara gidilerek ölçekler dağıtılmış öğrencilerce sınıf ortamında yaklaşık 20 dakika süre içerisinde cevaplandıktan sonra toplanmıştır.

Elde edilen veriler, SPSS 21 programı ile analiz edilmiş ve %95 güven düzeyi ile çalışılmıştır. Çalışmada elde edilen veriler doğrultusunda parametrik test tekniklerinden T testi ve ANOVA ile non parametrik testlerden Mann Whitney u testi kullanılmıştır. Ayrıca ilişkileri belirlemek için pearson korelasyon katsayısı hesaplanmıştır.

Sınırlılıklar

1. Bu araştırma, 2016-2017 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören öğrencilerle sınırlıdır.
2. Giresun ili merkez İHL öğrencilerinin görüşleriyle ve ölçme araçlarının ölçtüğü özelliklerle sınırlıdır.

Tanımlar

Ergenlik: “10-12’i yaşlarından 21-22 yaşlarına kadar süren gelişim dönemine ergenlik dönemi denilmektedir.” (Can, 2011: 16). Ergenlik dönemi bunalımlı ve fırtınalı bir devre

olarak yaşama hazırlanma sürecinde oldukça önemlidir. Birey bu dönemde biyolojik, psikolojik, ruhsal ve toplumsal kapsamda olgunlaşır. Çocuklukla yetişkinlik arası geçiş dönemidir (Yavuzer, 1993: 277).

Benlik Saygısı: Benlik saygısı (self-esteem), benlik kavramının beğenilip benimsenmesini ifade etmektedir. Kişinin kendi kendisini değerlendirmesi sonucunda ulaştığı benlik kavramını onaylamasından doğan beğeni durumudur. Benlik saygısı, kendini olduğundan aşağıda ya da olduğundan üstün görmeksizin kendinden memnun olma durumunu yansıtır. Kendini değerli, olumlu, beğenilmeye ve sevmeye değer bulmaktır. Kendini olduğu gibi kabullenmenin yanı sıra, özüne güvenmeyi sağlayan olumlu bir ruh halidir (Yörükoğlu, 2000).

Kaygı: “Kaygı, kişinin uyarılara karşı duygusal, zihinsel ve bedensel değişimlerle oluşan uyarılmışlık haline verilen addır. (Özer, 2002: 26). Türk Dil Kurumu kaygı kavramını “üzüntü, endişe duyulan düşünce, tasa” ve “genellikle kötü bir şey olacaktı düşünceyle ortaya çıkan ve sebebi bilinmeyen gerginlik duygusu” şeklinde tanımlamıştır (TDK).

Sosyal Kaygı: Sosyal etkileşimleri içeren neredeyse her türlü günlük durumda ortaya çıkabilen, başkalarıyla konuşma veya bir toplantıya ya da bir partiye katılma gibi özel durumlarda ve ayrıca bir test ya da muayene ve halka konuşma gibi özel durumlarda sosyal ilişkilerden kaçınma durumu sosyal kaygı olarak tanımlanmaktadır (Wittchen, 2000).

BÖLÜM 1: BENLİK SAYGISI

1.1. Benlik ve Benlik Saygısı

Benlik bireyi o kişi yapan, başkalarından ayıran duygu, tutum ve davranışların tümünün örgütlenmiş bütünlüğünü anlatır. Bireylerin çevresi ile etkileşimlerinin sonucunda oluşturduğu benlik; algıladığı şekilde kendisinin ne olduğunun, neleri gerçekleştirmek istediğinin bir ifadesidir (Yörükoğlu, 2000).

Benliği bilimsel bir bakışla ele alan ilk araştırmalar ancak 19. yüzyılın son döneminde William James'in yazıları ile başlamıştır. James benliğin psikolojik bir mesele olarak ortaya çıktığı görüşündedir. James, dört bileşenden oluşan evrensel bir benlik kavramını öne sürmüştür. Bunlar, manevi benlik, materyal benlik, toplumsal benlik ve bedensel benliktir. James'e göre, dört benlik, her insanın kendi başına kendine has bir şekilde ayrılmayan görüşlerini oluşturmak için benzersiz yollarla birbiriyle etkileşim halindedir (Toole, 1995).

Benlik, bireyi oluşturan tüm özelliklerin karmaşık bir örüntüsü iken, benlik kavramı (self concept), kişinin kendisi hakkındaki görüşünü ifade etmektedir. Benlik kavramı bireyin kendini algılamasına ve değerlendirmesine ilişkin geliştirdiği görüşlerden oluşmaktadır. İnsanın kendi benliğini algılayış ve kavrayış biçimi olarak kişinin kendini nasıl görüp, nasıl değer biçtiğini anlatır (Yavuzer, 1993).

Çocuğun benlik kavramı, “kendisi için önem taşıyan büyüklerin özellikle ana babanın ona gösterdiği tutumların bir yansıması olarak da ele alınmaktadır. Ana-babanın itici, reddedici tutumları çocuğun kendisini değersiz bulmasına neden olur. Böyle bir ortamda yetişen çocuk, kendisine ilişkin olumlu görüşler geliştiremez. Beklenen davranışları gösterdiği halde yine de kabul edilmeyen çocuk, onaylanan ve onaylanmayan davranışlarının ayrımını yapmada güçlük çeker. Sonunda umudunu tümünden yitirir ve ana-babasının onayını sağlama çabalarından vazgeçer. Ana-baba da çocuğun gelişimine rehber olabilmek için gerekli olan denetimi elden geçirir. İnsan, çocukluk döneminden ötürü, yaşamına «normal» bir çaresizlik içinde başlar. Çocukken, güçlü yetişkinler arasında yaşayan güçsüz bir varlıktır. Sonraki yaşamı boyunca, daha önce kendisine egemen olan insanlar ve doğal güçler üzerinde üstünlük kurmak ve gücünü kanıtlamak

için çaba gösterir. Çoğu kez bununla da yetinmez, kusursuz bir varlık olmaya çalışır” (Geçtan, 1994: 74).

Benlik saygısı bir kişinin hayatının her alanında yaşamsal önem taşır. Benlik saygısı yüksek bir kişi, okulda, işyerinde, evde ya da başkalarıyla ilişkilerde başarı için ana maddeyi elinde bulundurur. Benlik saygısı yüksek olan bir kişi, yeni durumlar ve zorluklarla baş etmede heveslidir ve başarılı olabilme yeteneğinden emin olacaktır (Toole, 1995).

Gençlik çağı benlik kavramının öne geçtiği çağdır. Gencin baş uğraşı ve düşüncelerinin odağı benliğidir. Bu çağda benlik kavramı sürekli iniş çıkış ve dalgalanmalar gösterir. Çünkü genç kendine yakışan bir kimlik aramaktadır (Yörükoğlu, 2000). Benlik, “psikolojik açıdan bireyin çevresini algılamasında, değerlendirmesinde ve çevresine karşı tepki oluşturmasında önemli bir dayanaktır (Kulaksızoğlu, 2002). Benlik kavramının gelişimi, bireylerin çevresi ile olan etkileşimlerinin biçimlerine göre şekillenen dinamik bir süreçtir. Yaşantılarını algılayış biçimleri, diğer insanlar tarafından olumlu olarak değerlendirme ve kabul edilme gereksiniminden önemli ölçülerde etkilenmektedir. Özellikle kendisine yakın olarak gördüğü kişilerin tutumları oldukça önemlidir. Bu konuda onu memnun eden ya da hayal kırıklığına uğratan çeşitli olaylar neticesinde birey, kendine değer verme duygusunu pekiştirir. Bu duygu, bireyin çevresindeki insanların kendisini değerlendirmeleri neticesinde, öğrenilerek oluşturur ve bundan sonra çeşitli değerlendirmelerden bağımsız olarak hayatına devam eder (Temel, Aksoy 2001). Benlik saygısı (self-esteem), benlik kavramının beğenilip benimsenmesini gösterir. Kişinin kendisini değerlendirmeye başladıktan sonra ulaştığı benlik kavramını kabullenmesinden gelen bir beğeni durumudur. Benlik saygısı, kendisini varolduğundan aşağıda ya da varolduğundan üstün görmeksizin kendinden memnun olma durumudur. Kendini değerli, pozitif ve sevmeye değer bulmaktadır. Kendini olduğu gibi gördüğü gibi kabullenmeyi, özüne güvenmeyi sağlayan olumlu bir ruh halidir” (Yörükoğlu, 2000). Benlik saygısında iç yönlendirme kişinin kendisine yönelik olumlu bakış açısını ifade eder. Birçok benlik saygısı artırıcı faaliyetler, normal öğretimin bir parçasıdır Benlik saygısının içinde yer alan ilk çevre olumlu sınıf ortamı ve atmosferidir. Sınıfta çocuklar çalışmaya teşvik edilir. Çocuk kendini dahil olduğu grupta güvende hisseder (Meilahn, 2000).

Bireyin kendisi hakkındaki yargılardan oluşan benlik kavramı, “ergenlikte ve ilk yetişkinlikte son derece önemli olan dinamik ve yaşam boyu süren bir süreçte gelişir.

Kişinin yaşantısında oldukça önemli olan belirli insanlar, benlik saygısının oluşumunda oldukça önem arz etmektedir. Kişi, kendisi için önemli olan insanların fikirlerini ve tutumlarını içselleştirmektedir. Böylece, kendi çevresindeki diğer insanların, onun hakkındaki düşüncelerinden kendisine yönelik tutumlar belirlemektedir. Coopersmith’e (1967) göre; özsaygı, bireylerin sosyal, duygusal, bilişsel ve akademik yaşamlarını etkilemektedir. Sağlıklı bir bireyin ön koşullarından biri olan öz saygı, kişinin toplumun içinde oldukça etkin görev alan birisi olmasında önemli rol almaktadır. Toplumda etkin katılım ise kişisel başarıyı ve mutluluğu getirmektedir” (Çevik Büyüksahin, 2007).

Benlik kavramı ile benlik saygısı arasında çok temel farklılıklar vardır. “Benlik kavramı bireyin kendisini algılayış tarzı, yaşamında yerine getirdiği rollere ilişkin kendini nasıl gördüğünü ifade ederken, benlik saygısı, kişinin kendisi ile alakalı pozitif duygularını içermektedir (İnanç, 1997). Ayrıca benlik saygısı; var olduğundan aşağı ya da var olduğundan üstün görmeksizin kendisinden memnuniyet duyma durumudur. Kendini oldukça değerli, pozitif, sevilmeye değer görme, kendisini kabullenme, kendine güvenmeyi olanak sağlayan pozitif bir ruh halidir” (Yörükoğlu, 2000).

1.2. Benlik Saygısını Etkileyen Etmenler

Bir insan yaşamındaki sorunlara güvenli ve gerçekçi bir şekilde yaklaşabiliyorsa, değersizlik duygusunu hissetmez. “Yenilgiyi de başarı gibi hayatın doğal bir durumu olduğunun bilincinde, karşılaştığı durumlarda kendisi için gerçeklerden kaçmaz. İç dünyasındaki çaresizlik duyguları ve yaşadığı olaylardan onu yapıcı çabalara yöneltir. Kendisinin ve diğer insanların ortak özelliklerine, amaçları doğrultusunda karar verdiğinden ötürü suçluluk duygusu yaşamaz. Sağduyusu sayesinde bulduğu çözümler başkalarının çıkarlarına karşıt düşmez. Sağduyudan yoksun bir birey, kendisini ve salt kendi bakış açısından görür, kişisel çıkarları doğrultusunda hareket eder ve başkasını düşünemez” (Geçtan, 1994: 83). Ebeveynler rollerinin merkezi özelliğinden dolayı aileye yeni katılan her bireyin fiziksel, psikolojik ve sosyal gelişimi üzerinde etkili olurlar. Ebeveynler, çocukların kendiliklerinden ilk imgelerini oluşturduğu aynaları olduğundan onların kendi öz saygı düzeyleri çocuklarının benlik saygısını etkilemektedir. Benlik saygısı yüksek ebeveynlerin kendileri ve başkaları tarafından yoğun bir şekilde kabul

görmesi çocuklarını da etkiler. Düşük benlik saygısının ebeveynlerden gelen kayıtsız bir tepki ile yakından ilişkili olduğu bulunmuştur (Toole, 1995).

Kişi olumsuz çevresel koşullarda kendi öz değerlerinin tehdit edildiği hissine kapılabilmekte veya içinde bulunduğu stresli durumlardan dolayı kaygı duyabilmektedir. Bu nedenle kişi gerilim içinde olan birey aynı zamanda kendisini mutsuz hissetmektedir (Yalçınkaya, 2011: 16). Öğrencinin kendisi hakkındaki olumsuz düşünceleri yaptığı kendilik değerlendirmesi ve başarısızlığına ilişkin olumsuz algıları bulunması ile ortaya çıkabilmektedir. Bireyin yaptığı toplumsal karşılaştırmalar sonucunda performans düzeyindeki yetersizlik algısında benlik saygısına etkili olmaktadır. Örneğin öğrencinin düşük not aldığı sınav ile ilgili değerlendirmesi üzerinde aşırı kuruntu yapması ve ebeveynlerinin düşünceleri hakkında üzüntü duyması da sınav kaygısını tetikleyebilmektedir. Bu da öğrencinin sınav zamanında yapılacak değerlendirme ya da test için hazır olmadığını hissetmesine ve kendine olan değer kaybı yaşayabilmesine neden olmaktadır (Noyec ve Saric, 1998: 76). İzleyen kısımda benlik saygısı üzerinde etkisi araştırılan bazı değişkenlerin benlik saygısı ile ilişkisi incelenecektir.

1.2.1. Yaş

Bir kişinin sosyal ilişkilerinin kalitesi, bir kişinin kendisini nasıl değerlendirdiğine bağlıdır. Bu değerlendirme okul ortamında öğretmenler, okul müdürleri, ebeveynler ve öğrenciler arasındaki ilişkilerin kalitesi üzerine etkili olmaktadır (Toole, 1995). Akduman ve ark. (2007) yaptıkları çalışmada çocukların yaşı, cinsiyeti, anne- baba öğrenim düzeyleri kendilik algısı üzerinde, kardeş sayısının ve sosyo-ekonomik seviyenin ise hem kendilik algısında hem de saldırganlık eğiliminde anlamlı bir farklılık oluşturduğu, kendilik algısının saldırganlık eğilimiyle ilişkili olduğu bu ilişkinin olumsuz yönde korelasyon oluşturduğu tespit edilmiştir. Küçükali'nin (2016) çalışmasında lise öğrencilerinin yaşlarına göre kişisel uyum, benlik saygısı ve liderlik tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir.

Çetin (2015) ise şehirde ve kırsal alanlarda yetişmiş olan öğrencilerde yapılmış olan çalışmada yaş arasında anlamlı bir farklılığın ortaya çıkmadığını belirtmiştir. Benzer şekilde Bagana ve ark. (2011) gerçekleştirmiş oldukları çalışmalarda benlik saygısı ile yaş arasında anlamlı olarak nitelendirilebilecek bir ilişkinin olmadığını belirtmişlerdir.

1.2.2. Eğitim Düzeyi

Benlik saygısında önemli etkenlerden biride eğitim düzeyidir. Çocuklar okula başladıklarında benlik kavramları gelişir. Bu aşamada çocuklar başkaları tarafından beğenilmiş olup olmadıklarının farkına varırlar ve etkinliklere dahil edilirler ya da aksine toplumsal olarak beğenilir diğerleri tarafından kabul edilmeyebilirler. Çocuklar, öğretmenlerden ve sınıf arkadaşlarından gelen geribildirim açısından yetenek ve yetersizliklerinin farkındadırlar (Toole, 1995).

Diğer yandan benlik saygısı üzerinde anne ve babanın eğitim düzeyi etkili olmaktadır. Araştırmalara göre anne ve babanın eğitim düzeyi arttıkça çocuğa karşı daha demokratik bir tutum ve davranışlarının arttığı görülmektedir. Bunun yanı sıra anne ve babanın eğitim düzeyinin yüksek olması çocuk üzerinde kaygıya da neden olabilmektedir. Eğitim düzeyi yüksek olan ailelerde çocuğunu yakından takip etme ihtiyacı görülmektedir. Eğitim seviyesi düşük olan ana babanın ise çocuğa olan ilgisi daha düşüktür (Köknel, 2005: 85).

Düşük eğitim düzeyli anne babaların yaklaşımları hoşgörüsüz olabilmektedir. Eğitim düzeyi yüksek ve iyi bir mesleği olan anne ve babaların çocuklarından ise beklentileri artmakla beraber onların düzeyine uygun bir başarı beklentisi içinde oldukları görülmektedir. Bu beklentilerde hem onların düşük benlik saygısını hem de başarısını olumsuz etkilemektedir. Çocuğun kendine olan güveni ailenin verdiği ilgi ve kabulle ortaya çıkmaktadır (Yenilmez ve Özabacı, 2003: 140). Saygılı ve ark. (2015), “eğitim düzeyinin benlik saygısı üzerindeki etkisinin incelenmesi başlıklı makalede 285 öğrenci üzerinde araştırma yapmışlardır. Araştırmada çıkan sonuçlara göre eğitim seviyelerinin yükselmesi, benlik saygısını önemli ölçüde artırmaktadır. Başka bir ifadeyle bu araştırmada eğitim düzeyi ile benlik saygısı arasında –pozitif yönlü- bir etkileşimin olduğu ortaya çıkmıştır.”

Haktanır ve Baran (1996), “gençlerin benlik saygısı seviyeleri ile anne babaların tutumları arasındaki bağlantıyı araştırdıkları çalışmalarında; gencin cinsiyetinin algılanan demokratik ve ilgisiz, sosyo-ekonomik düzeyin demokratik, otoriter ve ilgisiz, annenin çalışma durumunun demokratik, doğum sırası ve kardeş sayısının otoriter ve ilgisiz anne baba tutumlarında, sosyo ekonomik düzey ile doğum sırasının ise gencin benlik saygısında farklılık yarattığı belirtilmiştir. Gencin benlik saygısı ile anne baba tutumları arasında anlamlı olarak nitelendirilebilecek bir ilişkinin olduğunu; demokratik anne-baba

tutumunun gencin oldukça yüksek bir öz saygıya sahip olmasına neden olurken, otoriter ve ilgisiz bir tutumun özsaygıyıda düşük seviyelere indirdiği anlaşılmıştır.”

1.2.3. Cinsiyet

Benlik algısıyla ilgili olduğu düşünülen bir diğer değişken cinsiyettir. Haktanır ve Baran (1996), gençlerin benlik saygısı düzeylerini araştırmasında gencin cinsiyetinin algılanan benlik saygısında farklılık yarattığı belirtilmiştir. Farhan ve Khan'ın (2015) farklı özel üniversitelerden gelen üç yüz öğrenciyle, Rosenberg benlik saygısı ölçeği ve algılanan stres ölçekleri kullanılarak yaptıkları araştırmanın bulguları incelendiğinde benlik saygısı ve stresin birbirleriyle yüksek düzeyde ve olumsuz ilişkili olduğunu, ancak cinsiyetler arasında öğrencilerin stres düzeyi ve benlik saygısı bakımından anlamlı bir etkisi olmadığını ortaya koymuştur. Dilek (2007) değişik eğitim programlarına katılım gösteren lise II. Sınıf öğrencileri üzerinde benlik saygısı düzeyleri ile ana babaların benlik saygısı düzeyleri arasında ilişkiyi incelediği çalışmada benlik saygısı düzeyinin cinsiyete göre farklılaşmaya yol açmadığı görülmüştür. Küçükali (2016) tarafından yapılan çalışmada kız öğrencileri benlik saygısı açısından erkek öğrencilere kıyasla daha yüksek puan elde etmişlerdir. Bu yönüyle kız öğrencilerin benlik saygısının bu araştırma bağlamında daha yüksek olduğu söylenebilir.

Diğer bir deyişle kız öğrencilerin benlik saygısı erkek öğrencilerden anlamlı bir düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Vishalakshi ve Yeshodhara (2012) yaptıkları araştırma sonucunda bu sonuç paralelinde kız öğrencilerin benlik saygısı erkek öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu sonuca neden olan faktörün cinsiyetlere göre eğitim şeklinin ailede farklılaştığı aile ve toplumsal kültürün bu sonuçlara yol açtığı yorumu yapılmıştır.

Erkeklerin veya kızların, bireysel ihtiyaçlarından ziyade erkek ve kız oldukları için farklı muamele görmeleri onların potansiyelini sınırlandırmakta ve benlik saygısını etkilemektedir (Toole, 1995). Bilgin'in (2001) ergenlerde kaygı ile benlik arasındaki ilişkiyi araştırdığı çalışmasında, ergenlerin benlik saygısı seviyeleri ile sürekli kaygı seviyeleri arasında olumsuz ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Cinsiyet değişkenine göre ergenlerin durumluk kaygı seviyeleri erkek ergenler aleyhine değişiklik göstermektedir. Alt sosyo-ekonomik seviyedeki kız ve erkek ergenlerin sürekli kaygı

seviyeleri aynı kalırken, üst sosyo-ekonomik seviyedeki kız ve erkek ergenlerin sürekli kaygı puanları kız ergenler aleyhine farklılaşmaktadır.

Yine Emil (2003) üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada kız ve erkekleri, başarılı olan ve olmayanları öz benlik saygısı açısından incelemiştir. Çalışma sonucu incelendiğinde öğrencilerin büyük çoğunluğunun öz benlik saygıları yüksek çıkarken, başarılı olan öğrencilerin yine öz benlik saygısı daha yüksek bulunmuştur. Cinsiyet ise farklılaşmaya yol açmamıştır. Ahmed ve ark. (2014) erkeklerin benlik saygısını kadınlardan daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Bu sonuç kız öğrencilerde yüksek benlik saygısı olduğu bulgusuyla farklılaşmaktadır. Aryana (2010) kız ve erkek öğrencilerin benlik saygısı düzeylerinde farklılaşma bulmamıştır. Bu araştırma farklılığın olmadığını tespit eden diğer araştırmalarla paralellik göstermektedir. Çankaya (2007) yaptığı araştırma sonucunda yukarıdaki araştırma bulgusuna benzer şekilde lise 1. ve 2. sınıf öğrencilerinde cinsiyetin benlik saygısı açısından anlamlı bir farklılığa yol açmadığı tespit etmiştir. Uyanık ve arkadaşları (2004), sosyo-ekonomik düzeyleri dikkate alarak oluşturduğu araştırmalarında lise öğrencileri arasında benlik saygısı düzeyleri incelendiğinde cinsiyete göre anlamlı bir farklılık tespit etmemiş olsa da erkek öğrencilerin benlik saygısı puanları kız öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur. Büyükşahin ve Atıcı (2009) da aynı şekilde erkeklerin benlik saygısını kızlardan olduğu tespit edilmiş olsa da istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Aksüt (2011) öğrencilerin benlik saygısı, ebeveyn tutumları ve öğrencilerin yabancı dil öğrenimindeki başarıları arasında bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yürüttüğü çalışmanın sonunda, erkek ve kız öğrencilerin benlik saygıları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Küçükali (2016) cinsiyet değişkeni ele alındığında erkek öğrencilerin liderlik ve kişisel uyum tutumlarının kız öğrencilere oranla daha yüksek olduğu bulunmuştur. Kız öğrencilerin ise benlik saygısı tutumu erkek öğrencilere oranla daha yüksek olarak belirlenmiştir.

Küçükali (2016) ortaöğretime devam eden öğrencilerin devlet okulu ve kolej eğitimi arasındaki farklılaşmaya yönelik olarak kişisel uyumları, benlik saygıları ve liderlik özelliklerinde farklılıkları araştırmıştır. Sonuçlar incelendiğinde devlet okuluna devam eden ortaöğretim öğrencileri liderlik düzeyi açısından ve benlik saygıları açısından koleje devam eden ortaöğretim öğrencilerine göre daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Kolejde eğitim gören öğrencilerin kişisel uyumu devlet okuluna devam eden öğrencilere oranlandığında daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Sosyodemografik değişkenler açısından bakıldığında ise cinsiyet değişkeni ele alındığında erkek öğrencilerin liderlik ve kişisel uyum tutumlarının kız öğrencilere oranla daha yüksek olduğu bulunmuştur. Kız öğrencilerin ise benlik saygısı erkek öğrencilere oranla daha yüksek olarak belirlenmiştir. Çalışmaya katılan lise öğrencilerinin cinsiyetlerine göre kişisel uyum, benlik saygısı ve liderlik tutumu anlamlı farklılığın olduğu tespit edilmiştir.

1.2.4. Aile ve Kardeşler

Benlik saygısını etkileyen etmenlerden biri de hiç kuşkusuz ailedir. Bu kapsamda kardeşlerle iletişim ve ailenin sosyo-ekonomik durumu önemli görülmektedir. Ana babalar çocuklarının yeteneklerini, ilgi alanlarını ve başarılarını onların dikkatine getirerek, çocuğun kendine güvenini artırabilir. Genel olarak çocukları ilgileri ve yetenekleri açısından sıklıkla övmek için fırsatlar arayabilirler ve çocuklarına yeteneklerini sergilemeleri için sayısız fırsatlar verebilirler. Bütün bunlar olumlu bir benlik gelişimi için önemlidir. Çocuğun ebeveynleri onun eylem ve faaliyetlerini onayladığı takdirde çocuğun benlik saygısı artar (Toole, 1995). Aksine ana babanın çocuğa ilgisiz davranması, çocuğa değer vermemesi, sevmemesi ve desteksiz bırakması çocukta umutsuzluğa ve kendini değersiz görmeye yol açmaktadır. Benlik saygısı insanın en çok değer verdiği ana babasının kendine verdiği değere sıkı sıkıya bağlıdır (Yörükoğlu, 2000). Duman (2016) bireylerin kardeş sayıları ile kendine güven yaklaşım ölçeği açısından anlamlı olarak nitelendirilebilecek bir farklılığın olduğunu belirlemiştir. Tek çocuk olarak yetişmiş bireylerin kardeşleriyle birlikte yetişen bireylere göre kendine güvenli yaklaşım düzeylerinin daha yüksek olduğunu tespit etmiştir.

Ailenin yapısı, bir aile içinde ebeveyn ile çocuklar arasında eşit olmayan bir güç dağılımı olacak şekildedir. Diğer grupların aksine, eşit ortaklık mevcut değildir. Bir ailenin çocuklarının yetişkinlere tamamen bağımlı olduğu ve daha sonra ergenlik dönemine kadar daha az bağımlı olduğu bir bağımlılık alanı vardır. Ebeveynlerin çocukları üzerinde benzersiz bir güç ve otoritesi vardır ve bu gücü kullanma biçimleri çocuklarının benlik saygısı düzeylerini etkilemektedir. Demokratik ailelerden gelen çocukların büyük bir öz saygı düzeyi vardır. Öte yandan, otokratik ailelerden ya da yetersiz tanımlanmış sınırların

bulunduğu ailelerden gelen sıkı kontrol yöntemleri ile çocukların benlik saygısı olumsuz etkilenmektedir (Toole, 1995).

Dilek ve Aksoy (2013), yaptıkları çalışmada ergenlik döneminde olan gençlerin benlik saygısı ile anne-babaların benlik saygısı arasındaki etkileşimi ele almışlardır. Araştırmacıların sonuçlarına göre ergenlerin annelerin benlik saygısından doğrudan etkilendiğini göstermektedir. Elde edilen sonuçlara göre araştırmacıların önerisi anne-babaların ergenler ile iletişim düzeylerinin arttıracak seminerlerin gerçekleştirilmesi yönündedir. Bu sayede ebeveynlerin çocukların benlik saygıları üzerinde olumlu etkilerinin gerçekleşmesini mümkün kılacaktır. Bu araştırmadaki sonuçlar, ebeveynlerin benlik saygısı üzerindeki etkilerinin oldukça yüksek olması hususu göz önüne alındığında önemli olduğu vurgulanabilir. Benlik saygısı kapsamında ergenlik döneminin belirleyici faktörlerinin oldukça fazla olması bu çalışmanın sonuçlarına oldukça fazla katkıda bulunduğunu anlamak güç değildir.

1.2.5. Ekonomik durum

İnsanın varlığını sürdürebilmesi için bazı şeylere sahip olması gerekliliği açıktır. İnsanlar, yaşayabilmek ve kişisel gelişimlerini sağlayabilmek için bazı şeylere sahip olmak, dengeli ve yeterli beslenmek ve diğerleriyle iletişim kurmak ve topluma uyum sağlamak için eğitim almak zorundadır. Bu ihtiyaçların karşılanması da sahip olunan gelirlerle mümkün olmaktadır (Fromm, 2003: 121). Çocuklar gelişme sürecinin çeşitli aşamalarından geçtikçe, benlik saygıları, önemli yetişkinlerin onların ihtiyaçlarını nasıl karşıladıklarına ve her gelişim aşamasında elde ettikleri başarılarla göre değişir (Toole, 1995).

1.2.6. Doğum Sırası

Duman (2016) bireylerin kardeş sayıları ile kendine güven yaklaşım ölçeği açısından anlamlı olarak nitelendirilebilecek bir farklılığın olduğunu belirtmiştir. Tek çocuk olarak yetişmiş bireylerin kardeşleriyle birlikte yetişen bireylere göre kendine güvenli yaklaşım düzeylerinin daha yüksek olduğunu tespit etmiştir.

Literatüre bakıldığında Dilek'in (2007) lise öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada ise kişinin kaçınıcı çocuk olduğuyula benlik saygısı arasında bir ilişkinin bulunmadığını belirtmiştir.

1.3. Benlik Saygısı Yüksek Olan Bireyler

Benlik saygısı yüksek olan kişilerin yaşam kalitesinin yüksek olduğu gözlenmektedir. Kişi psikolojik olarak da kendini iyi hissetmektedir. Düşük benlik saygısı bireyde fiziksel sorunlara yol açmakta ve bireyde davranışsal bozukluğa neden olmaktadır. Benlik saygısı akademik başarıyı da etkilemektedir. Akademik başarı seviyesi yüksek olan öğrencilerin benlik saygısının orta ve yüksek dereceli olduğu gözlenmektedir (Köknel, 2005: 85). Benlik saygısı yüksek olan öğrencilerle ilişkili davranışları belirlemek amacıyla yapılan araştırmalarda tespit edilen davranışlar aşağıda sunulmuştur. Benlik saygısı yüksek öğrenciler (Toole, 1995);

- Kendilerini gerçekçi bir şekilde görüp kendilerini koşulsuz kabul ederler,
- Güçlü yönlerini tanımlayabilir ve sınırlarını kabul ederler,
- Genellikle başkalarıyla ilişki kurmakta başarılıdırlar ve zorluklara tepki olarak risk almaktan korkmazlar,
- Yeni durum veya zorluklarla karşı karşıya kaldıklarında kendilerini baskı altında hissetmezler,
- Övgüye olumlu tepki verirler,
- Sonuçlardan sorumlu oldukları için başarılarının farkına varırlar,
- Hatalar ve başarısızlıklarla başa çıkabilir ve daha ileri düzeyde öğrenmek için onları fırsat olarak görürler,
- Kendileri için ulaşılabilir hedefler belirleyebilirler.

Yüksek benlik saygısı başarılı yaşamak için gerekli bir bileşendir. Yüksek özsaygı bireylerin hatalar, başarısızlıklar, hayal kırıklıkları ile baş etmelerini sağlar. Benlik saygısı yüksek olanlar savunmacı değildir, eleştiri ile baş edebilirler, başarılarından övünme ihtiyacı duymazlar ve başkalarıyla sağlıklı ilişkiler kurabilirler. Benlik saygısı yüksek bireylerin uyuşturucu ve alkol kullanma olasılıkları da daha düşüktür (Toole, 1995). Yüksek benlik saygısı bulunan kişilerin ilişkilerinde olumlu davranışlar içinde bulunduğu gözlenmektedir. Yüksek benlik saygısı olanlarda hayatını kontrol altına alma duygusunun yüksek olduğu gözlenmektedir (Köknel, 2005: 85).

1.4. Benlik Saygısı Düşük Öğrenciler

Düşük benlik saygısına sahip olan bireylerde yüksek benlik saygısı olanlara göre kendilerini zayıf hissetmektedirler. Düşük özsaygı bireyde kendine olan güveni yok etmektedir. Birey diğer insanlara göre içine kapanık bir ruh halinde bulunmaktadır. Bu hal bireyde pasif gözükmeyi sağlamaktadır. Düşük benlik saygısı kişiler kendi düşüncelerinden çok kendileri hakkında yorum yapan bireylerin düşüncelerini merak edip öğrenmektedirler (Köknel, 2005: 85). Benlik saygısı düşük öğrenciler güven eksikliğinden veya kendilerini beceriksiz hissettiklerinden genellikle savunma mekanizmalarını benimserler. Bu tür davranışlar (Toole, 1995):

- Başkalarına zorbalık ve tehditle yaklaşma,
- Hayal kırıklığı,
- Aşırı utangaçlık ve çekilme,
- Kendi eylemleri için sorumluluk almaya isteksizlik,
- Başkalarını aşağılama, alay etme ya da aşağılayıcı sözler söyleme,
- Yalan söyleme, kopya çekme veya hile yapma,
- İşler düzgün gitmediğinde başkalarına suçu koymak,
- Meydan okuma, isyan etme veya misilleme,
- Övünme, başkalarının ne düşündüğü konusunda aşırı endişe duyma,
- Bağımsızlık ve bireysellik eksikliği,
- Kaçma, alkol veya uyuşturucu bağımlılığı gibi kaçış biçimlerine katılım.

1.5. Kuramsal yaklaşımlar

Amerikan sosyal psikolojisinin öncülerinden Cooley ve Mead, 'Ben'i, diğer insanlardan yansıyan değerlendirmeden oluşan bir toplumsal olgu olarak ele almıştır. "Cooley kuramında kendine özgü düşüncenin kişinin kendisi nasıl düşündüğünden şeylerden önemli ölçüde etkilendiğini ifade etmektedir. Kuramında belirttiği "Ayna benlik", bireyin kendisi hakkında başkalarının nasıl düşündüğüne dair hayal ettiği değerlendirmeleri yansıtır. Cooley, benlik bilinciyle başkalarının ona nasıl birisi olduğunu yansıtan davranışları hakkında hayal ettiği görüşleri arasında bir bağlantı olduğunu önermiştir (Toole, 1995).

Benlik saygısına ilişkin farklı perspektifler iki ana kategoride incelenmiştir. Birinci ana tema dış benlik saygısı, yani dış yönlendirilmedir. Öğretmenlerin, kendine olan yaklaşımına ilişkin çocuğun benlik saygısı olarak konuya örnek verilebilir. İkinci ana tema bireyin kendi iç yönelimidir. Bu yönü, kişinin kendine bakışıdır. Benlik saygısının dış yönelimi, aile bireyleri, öğretmenler ve arkadaşların bireye olan davranışlarından kaynaklanır. Bu yaklaşım aynı zamanda öğrenme ortamına vurgu yapmaktadır (Meilahn, 2000).

Mead, James'in toplumsal kendilik kuramını geliştirerek Cooley'in düşüncelerinden de etkilenecek daha kapsamlı bir benlik kavramı geliştirmiştir. Kurama göre bireyler kendilerine ilişkin başkaları tarafından ifade edilenlerle tutarlı bir tutum geliştirmektedir. Bireyler kendilerini başkalarının kendisine olan tavırlarını azaltacak veya dışlayacak derecede kendilerini reddedebilir veya değiştirebilir. Her bireyin kendi ve toplum arasında büyük bir bağ oluşturan sayısız toplumsal kimliği olduğunu önermiştir. Örneğin bir kişi aynı zamanda bir oğul, bir baba, bir koca, öğretmen, komşu, aktör ve spor antrenörü olabilir. Bunların her biri ayrı toplumsal kimliği yansıtır. Mead için benlik ve toplum ayrılmaz. Mead gibi Goffman da benliği ve toplumu birbirinden ayrılmaz olarak ele almıştır ancak Goffman için birey ve toplum, kişinin etkisinin sonuna kadar çizgilerini koruduğu kısa sahnelerde etkileşime girdiği bir ilişki içindedir. Ancak, oyun sona erdiğinde birey kendi benliğine dönmektedir (Toole, 1995).

Erikson, bireyin benliğinin hem biyolojik hem de kültürel geçmişlerden kaynaklandığına, ebeveynlerden ve önemli diğerlerinden bir dereceye kadar beslendiğine inanmaktadır. Bununla birlikte, aynı zamanda, bireylerin diğer insanlar tarafından nasıl görüldüklerine ilişkin inançların içselleştirilmesinde önemli olduğunu belirtmektedir. Erikson, bir çocuğun yaşamının ilk yıllarında yaşadığı deneyimin büyük önem taşıdığına ikna olan Freud'un aksine, kişilik gelişiminin tüm yaşam döngüsü boyunca gerçekleştiği ve sekiz gelişim aşamasından oluştuğu ileri sürmüştür. Rogers ise 'kişilik insanların kendi kendini gerçekleştirme, sürecinde potansiyelini yakalamaya çalışmak için sürekli çaba sarf etmeleri gerektiğini belirtmektedir. Ona göre bireyin benlik gelişimi başkalarının duyduğu şeylere değil, kendi duygularına göre oluşmaktadır (Toole, 1995).

BÖLÜM 2: SOSYAL KAYGI

2.1. Kaygı Kavramı

Kaygı, kişinin uyarana karşı duygusal, zihinsel ve bedensel değişimlerle oluşan uyarılmışlık durumuna verilen addır (Özer, 2002: 26). “Anxietas” Yunan dilinde kaygı kelimesinin köküdür. Bu kelimenin anlamı ise korku, endişe, meraktır. Kaygı insan yaşamında psikolojik ve çevresel etkenlere karşı verilen tepki olarak açıklanırken kaygının belli başlı fizyolojik tepkimeleri de bulunmaktadır. Kaygı kavramı geleceğe yönelik stres ve sıkıntılı olma halidir. Günlük yaşamda karşımıza çıkan bilinmeyen ve beklenmedik olaylar kişilerde kaygı ve endişeye sebebiyet vermektedir (Kaya ve Varol, 2004: 65).

Türk Dil Kurumu kaygı kavramını “üzüntü, endişeli düşünce, tasa” ve genellikle kötü bir şey olacaktı düşünmesiyle ortaya çıkan ve sebebi bilinmeyen gerginlik duygusu şeklinde tanımlanmaktadır (TDK). Toplumsal yaşamda kaygı, bireyde korku ve endişe durumu yaratmakla beraber gündelik yaşantıda da vazgeçilmez bir durum halini almaktadır (Öner,1997: 25).

Stresli sosyal durumlarda kaygı, genel olarak, zorlu durumlara anormal bir tepkidir. Belirli bir düzeydeki kaygı bireylerin gelişmesi ve normal şekilde yaşaması için gerekli görülmektedir. Bununla birlikte, bu tür anksiyete reaksiyonları, frekansları ve buna bağlı olarak kaygı belirtilerinin derecesi bakımından abartılı hale gelebilir (Wittchen, 2000). Kaygı, insan yaşamında tehlikeli bir olay karşısında doğal yollarla verdiği bir tepki biçimidir (Öner, 1997: 25).

Kaygı, yükseltilmiş psikolojik duruma eşlik eden kişiye özgü endişe duyumu olarak da tanımlanmıştır (Ansel, 1991: 9). On dokuzuncu yüzyıla kadar çocuklarda, psikiyatrinin bağımsız bir disiplin haline dönüştüğü kaygı ağırlıklı olarak eğitim alanındaki ilgi odağı olmuştur. Kaygı, on dokuzuncu yüzyılın başında öncelikle çocuklarda bir "kırılganlık faktörü" olarak kabul edilmiş ve daha sonra psikiyatrik problemlerin ortaya çıkmasına neden olabileceği değerlendirilmiştir. On dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında çocuklardaki kaygı, psikiyatrik bir semptom ve "ruhsal bozukluk" statüsünü kazanmıştır (Silverman ve Field, 2011, : 5).Ergenler, bu dönemin gündeme getirdiği çelişkili duygular içerisinde, dönemin ödevlerini yerine getirmeye çalışırken, kırılganlıklarından dolayı

ruhsal sorunlar yaşamaya eğilimlidirler (Baltaş ve Baltaş, 1992: 27). Duygu gelişimi doğumla başlayıp yaşam boyunca devam eder. Ergenlikte ortak özellikler barındıran duygusal tepkiler vardır. Çocukluktaki duygu gösterilme şeklinde değişim görülür. Çocuk duygularını öfkesini sevincini doğrudan ifade eder gösterirken ergen bunu yansıtmayı ve gizlemeyi tercih eder (Kulaksızoğlu, 2002: 82).

Kaygı halinin bireylerde fiziksel olarak beklenmedik durumlara yol açtığı da gözlenmektedir. Psikolojik açıdan kaygı bireyde tehlikeli bir durum halini aldığı anda bireyin bu durum karşısında önlem almasını gerektiren haldir. Bireyde anlamsız davranışlara neden olup bu durum karşısında belirlenemeyen korku ve nedeni belirsiz içgüdesel tepkileri de beraberinde getirmektedir. Kaygı kimi zamanda beklenmedik davranışlara sebebiyet vermekle beraber insanda kuşkuculuğa ve saldırganlığa neden olmaktadır. Korkuyu kaygıdan ayıran özellik ise nedeninin belli olması ve açıklanabilir olmasıdır. Kaygıda neden belirli değildir (Noyec ve Saric, 1998: 76). Abacı (2005: 90)'ya göre kaygı, psikoloji biliminin öncelikli inceleme konularındandır.

Yine Emil (2003) üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada kız ve erkekleri, başarılı olan ve olmayanları öz benlik saygısı açısından incelemiştir. Çalışma sonucu incelendiğinde öğrencilerin büyük çoğunluğunun öz benlik saygıları yüksek çıkarken, başarılı olan öğrencilerin yine öz benlik saygısı daha yüksek bulunmuştur. Cinsiyet ise farklılaşmaya yol açmamıştır.

2.2. Sosyal Kaygı

Sosyal kaygı sosyal etkileşimleri içeren hemen hemen her türlü yaşantıda görülebilen başkalarıyla konuşma veya toplantı ya da bir parti gibi tepkisel ortamlarda ortaya çıkan ve ayrıca bir sınav ya da değerlendirme ve halka konuşma gibi özel durumlarda hissedilen sosyal ilişkilerden kaçınma durumudur. Sosyal kaygının ileri düzeyi olarak görülen sosyal anksiyete bozukluğu (sosyal fobi) bireylerin başkaları tarafından incelenmekten ve olumsuz bir değerlendirmeye maruz kalmaktan korktuğu sosyal ve performans durumlarının sürekli ve zorlayıcı korkuları ile karakterizedir (Wittchen, 2000).

Sosyalleşme sürecinde ergen için çevresi tarafından kabul görmek önemlidir. Bu dönemde ergenin toplumsal kuralları öğrenip sağlıklı bir şekilde bu kurallara uyum sağlaması beklenmektedir (Temel ve Aksoy, 2001: 52).

Günlük yaşamda kaygı kimi zaman yaratıcı ve etkileyici neden olurken bazı durumlarda da bu davranışları engellemektedir. Kaygı problemi bireyde fiziksel sağlık sorunlarına da neden oluşturmaktadır. Bu durum psikolojik bozuklukları da beraberinde getirmektedir (Noyec ve Saric, 1998: 79). Sosyal anksiyete bozukluğunda korku, sosyal etkileşimleri içeren neredeyse her türlü günlük durumda ortaya çıkabilir. Toplumsal ilişkiler bakımından bireyin sosyal gelişimini önemli ölçüde sınırlar, böylece hem eğitimde hem işyerinde toplumsal yaşamı ve başarıları kısıtlar (Wittchen, 2000).

Sürekli kaygı bireyin yaşantısında olumsuz sonuçlara neden olmaktadır. Buna bağlı olarak kişide mutsuzluk ve tedirginlik algısı yaratmaktadır. Kişinin içinde bulunduğu durumu sürekli büyüterek boşluğa düşüp kaygının tekrarlanmasına sürekli kaygı denir. Sürekli kaygı bireylerde dikkat bozukluğuna ve algıda büyük problemlere yol açmaktadır. Kişide içe kapanıklık hissi yaratmakla beraber kişisel ilişkilerinde de iletişim bozukluğuna sebebiyet vermektedir. Sürekli kaygının geçerli bir nedeni olmayıp uzun süreli yaşanan korku, mutsuzluk ve endişe durumudur. Bu durum kişinin yaşamına etkisi büyüktür. Birey bu kaygının neden olduğunu bilmemektedir. Kişi çevresindeki olayları algılayamaz ve bireyde bu hal ruhsal gerginliğe neden olmaktadır. Kaygı durumundaki kişiler daha hassas özellikler göstermektedirler (Bakırcıoğlu, 2006: 37). Sosyal kaygı, utanç verici olabilecek sosyal veya performans durumlarının belirgin ve sürekli bir korkusu ile karakterize edilir. Birey bu sosyal ya da performans durumlarında kaldığında, ani bir kaygı tepkisi doğar ki, bu panik şeklinde olabilir. Bu sosyal veya performans durumları sıklıkla kaçınma ya da korkuya neden olur. Bu bozukluğu olan ergenler ve yetişkinler korkularının aşırı olduğunun bilincinde olurlar (American Psychiatric Association, 2000). Toplumsal kaygıya sahip ergenler, günlük yaşamda sosyal durumlarda okul ortamında yüksek sesle konuşmaları beklenirken yeni (bilinmeyen) bir sürü kişiyle doğum günü partileri sırasında ve alışveriş merkezleri veya onlara bakmakta olan varlığına olduğu gibi başkalarının önünde korku duyabilirler. Daha sonra, bu durumlardan kaçınmayı seçebilir ve böylece onunla birlikte gelen korku ve endişe duygularından kaçınabilir (Mehtalia ve Vankar, 2004).

Sosyal fobi olarak da bilinen sosyal kaygı bozukluğu, en sık görülen kaygı bozukluklarından biridir ve toplumun yüzde 7-13'ünü etkilemektedir. Oldukça iyi tedavi edilebilir olmasına rağmen, çoğunlukla yeterince tanınmamaktadır. Bu aşırı endişe

genellikle günlük yaşamı ciddi şekilde etkileyebilecek kaçınma davranışlarına neden olur. Çocukluk ya da ergenlik döneminde sıklıkla ortaya çıktığı zaman, sosyal anksiyete bozukluğu, sosyal ya da kişisel ilişkilerin normal gelişim modellerini bozabilir ve çoğu zaman sosyal ya da çalışma hayatında duygusal istikrarı uzun vadede etkiler (Wittchen, 2000).

2.3. Sosyal Kaygıyı Etkileyen Etmenler

2.3.1. Cinsiyet

Sosyal kaygı düzeyini cinsiyet bakımından farklılaşıp farklılaşmadığını inceleyen çalışmalar, genel olarak fark olmadığını göstermektedir. Mehtalia ve Vankar (2004) tarafından, 421 ergenle yapılan çalışmada sosyal kaygı bozukluğunun ve yaygın belirtisinin konuşma yapmaktan kaçınmak olduğunu ve kadınlarla erkekler arasında sosyal kaygı düzeyinde fark olmadığı bulunmuştur. Çağlar, Dinçyürek ve Arsan (2012) yaptıkları çalışmada üniversite öğrencilerinin sosyal kaygılarının cinsiyetlerine göre anlamlı bir fark yarattığını göstermektedir. Greca ve Lopez (1998) “ergenlerdeki sosyal kaygı ile akranları arasındaki etkileşimleri ve sosyal yaşantıları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın örneklemini lise 10. Ve 12. sınıf aralığındaki 101 kız ve 149 erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Yapılan faktör analizinde, olumsuz tanınma korkusu, sosyal kaçınma ve yeni durumlarda sosyal kaygılara sahip olmak üzere üç temel yapı taşıma konmuştur. Bulgular arasında, kızların erkeklerden daha fazla sosyal kaygıya sahip olduğu ve sosyal yaşantıyla daha bağlantılı olduğu, sosyal kaygısı yüksek olan öğrencilerin sınıf arkadaşları tarafından daha az kabul gördükleri ve desteklendikleri, sosyal kaygısı yüksek olan kızların yüksek olan kızların daha az yakın arkadaşlıklar kurduğu yer almaktadır.”

Britsch ve Wakefield (1998) sosyal kaygı ve sosyal kaçınma üzerinde etnik kimliğin ve cinsiyet rollerinin etkisini araştırmak amacıyla 72 üniversite öğrencisi ile çalışmıştır. Etnik kimliğin ve cinsiyet rollerinin temel bir etkisinin olduğu ortaya çıkmıştır. Atarbay (2017) farklı bölümlerde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin sosyal kaygı düzeylerinin psikolojik dayanıklılıklarını yordama durumunu incelediği çalışmada, Edirne Trakya Üniversitesi’nde farklı lisans programlarında öğrenim gören 231 kız ve 128 erkek olmak üzere toplamda 359 öğrenciden toplanan verilerle yapılan analizler sonucunda, sosyal kaygı puanları açısından bakıldığında, cinsiyet, değişkenine göre

anlamli farklilik bulunmuştur. Yıldırım, Çırak ve Konan (2011) üniversite 1. ve 4. Sınıf öğretmen adaylarının “sosyal kaygı düzeylerinin cinsiyet, sınıf düzeyleri, öğrenim türleri ve öğrenim gördükleri bölüm/programlar açısından incelemişler ve kız öğretmen adaylarının sosyal kaygı düzeylerinin erkek öğrencilere göre, birinci sınıf öğrencilerinin sosyal kaygı düzeylerinin dördüncü sınıf öğrencilerine göre anlamli düzeyde yüksek olduğunu saptamışlardır.”

2.3.2. Eğitim

Sosyal kaygıyı etkileyen etmenlerden biri de eğitimidir. Kaygı ve öğrenme arasında orantılı bir ilişki söz konusudur. Kişinin öğrenmek için gerekli çalışma disiplinini arttırması belirli bir düzeyde kaygının performans açısından önemli bir yere sahip olabildiği görülmektedir fakat yüksek kaygı düzeyinde bu durum öğrenme açısından durumu güçleştirebilmektedir. Sınav kaygısı öğrencinin değerlendirildiğini hissettiği durumda istenmeyen kuruntuya ve duyusallık içerisinde bulunmaktadır. Yapılan sınavlarda akademik başarı değerlendirmeleri bu duruma örnektir. Yapılan araştırmalarda sınav kaygısı yüksek olan bireylerde herhangi bir sınav ortamında bulduklarında öz varlıklarının tehdit edildiğini düşünmeleriyle korku hissine kapıldıkları gözlenmektedir. Bu korku sadece sınavda değil sınav ortamına benzeyen yerlerde de ortaya çıkabilir. Sınav kaygısı yüksek olan bireylerin soru sorma, tartışmaya katılma gibi grup içinde buldukları etkinliklerde sinirli ve heyecanlı oldukları görülmektedir. (Zabun, 2011: 61).

Çağlar, Dinçyürek ve Arsan (2012) yaptıkları çalışmada “üniversite öğrencilerinin sosyal kaygılarının annenin eğitim düzeyinde sosyal kaçınma ve kritize edilme alt ölçeklerinde anlamli bir farklilik bulunmuştur. Annenin eğitim düzeyinin de değersizlik duygusu alt ölçeğinde anlamli bir fark yarattığı görülmüştür. Atarbay (2017) farklı bölümlerde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin sosyal kaygı düzeylerinin psikolojik dayanıklılıklarını yordama durumunu incelediği araştırmada, Edirne Trakya Üniversitesi’nde farklı lisans programlarında öğrenim gören 231 kız ve 128 erkek olmak üzere toplamda 359 öğrenciden toplanan verilerle yapılan analizler sonucunda, Sosyal kaygı puanları açısından bakıldığında, baba eğitim durumu, değişkenine göre anlamli farklilik bulunmuştur. Ümmet (2007) çalışmasında üniversite öğrencilerinin sosyal kaygı düzeyleri ile aile ortamları arasındaki ilişkiyi incelemiş bununla birlikte öğrencilerin

sosyal kaygı düzeylerinin cinsiyet rollerine ve çeşitli demografik özelliklerine göre farklılaşp farklılaşmadığını da bakmıştır. Araştırmanın örneklemini Marmara Üniversitesi'nin çeşitli bölümlerinde öğrenim gören 527 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmadan elde edilen sonuçlara bakıldığında, sosyal kaygının, demografik değişkenlerden yaş, anne eğitim düzeyi ve baba eğitim düzeyi değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı elde edilen bulgular arasındadır.”

2.3.3. Aile ve Kardeşler

Bir insanın ilişkileri ana-babasıyla başlar. Bu ilişkilerin bıraktığı izlerin bazıları yaşam boyu varlığını sürdürebilir ve yetişkin insanın dünyasını algılama biçimini etkileyebilir (Geçtan, 1994: 15) Ergen başkalarına güvenmek ister. Güven duyabileceği kimse yoksa bir inanca yada felsefeye sığınır (Ekşi, 2011: 15).“Kaygı, kökenini bireyin çocukluk yaşantılarından alır. Bu yaşantılar çocuğun ana-babası ve öğretmenleri gibi yetişkinlerin yanısıra, yaşlılarıyla olan ilişkilerini de içerir. Kaygı, çocuğun çevresindeki insanların kaygılı olmaları ile gelişme gösterir. Bulaşıcı bir duygu olduğundan, kaygılı ve telaşlı ebeveynlerin bakışları, ses tonu ve genel havası çocuğu etkisi altına almaktadır. Anneden geçen bu kaygının neticesinde, çocuk zihninde yeni bağlantılar kurarak çevresindeki kişiler ve olaylar karşısında kaygı duymaya başlar ve bunlardan uzak durmayı kendine şart koşar” (Geçtan, 1994: 87).

Kendisini değerli göremeyen bir birey başkasını da değerli göremez. Bunu sonradan öğrenebilmesi ancak kendisine değer verebilmeye başladıktan sonra gerçekleşebilen çift yönlü bir süreçtir. Bir başka ifadeyle, insan kendine verdiği değer kadar başkalarına değer verir; diğer insanlara değer verdiğini hissettikçe kendisini de değerli olarak görür.

Bu süreçte kardeşlerle ilişkiler oldukça önemlidir (Geçtan, 1994: 75).Atarbay (2017) farklı bölümlerde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin sosyal kaygı düzeylerinin psikolojik dayanıklılıklarını yordama durumunu incelediği araştırmada, Edirne Trakya Üniversitesi'nde farklı lisans programlarında öğrenim gören 231 kız ve 128 erkek olmak üzere toplamda 359 öğrenciden toplanan verilerle yapılan analizler sonucunda, Sosyal kaygı puanları açısından bakıldığında, aile aylık ortalama gelir, değişkenine göre anlamlı farklılık bulunmuştur.

Çağlar, Dinçyürek ve Arsan (2012) yaptıkları çalışmada üniversite öğrencilerinin sosyal kaygılarının cinsiyetlerine, akademik başarılarına, ailenin gelir durumuna, ailenin eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını araştırmışlardır. Bulgular ailenin gelir durumu, sosyal kaçınma ve kritize edilme alt ölçeklerinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Türe (2009) 398 üniversite öğrencisi üzerinde, sosyal kaygı düzeyi benlik saygısı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda en uzun süre köyde yaşamış olma, sosyo-ekonomik düzeyi arasında anlamlı ilişkili bulunmuştur. Benlik saygısı yüksek olanların, benlik saygısı düşük ve orta olanlara göre sosyal kaygı düzeylerinin düşük olduğu saptanmıştır. Ümmet (2007) çalışmasında “üniversite öğrencilerinin sosyal kaygı düzeyleri ile aile ortamları arasındaki ilişkiyi incelemiş bununla birlikte öğrencilerin sosyal kaygı düzeylerinin cinsiyet rollerine ve çeşitli demografik özelliklerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına da bakmıştır. Araştırmanın örneklemini Marmara Üniversitesi'nin çeşitli bölümlerinde öğrenim gören 527 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmadan elde edilen sonuçlara bakıldığında, üniversite öğrencilerinin sosyal kaygı düzeyleri ile aile ortamları arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu ve sosyal kaygı düzeylerinin cinsiyet rollerine göre de anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür.”

2.3.4. Yaş

Türe (2009) “398 üniversite öğrencisi üzerinde, sosyal kaygı düzeyi ile benlik saygısı arasındaki bağlantıyı araştırmıştır. Araştırma neticesinde yaşı düşük olan öğrencilerde sosyal kaygının daha yüksek seviyelerde bulunduğunu saptamıştır. Yıldırım, Çırak ve Konan (2011) üniversite 1. ve 4. Sınıf öğretmen adaylarının sosyal kaygı düzeylerinin cinsiyet, sınıf düzeyleri, öğrenim türleri ve öğrenim gördükleri bölüm/programlar açısından incelemişler birinci sınıf öğrencilerinin sosyal kaygı düzeylerinin dördüncü sınıf öğrencilerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğunu saptamışlardır. Ümmet (2007) çalışmasında üniversite öğrencilerinin sosyal kaygı düzeyleri ile aile ortamları arasındaki bağlantıyı saptamış bununla birlikte öğrencilerin sosyal kaygı düzeylerinin cinsiyet rollerine ve çeşitli demografik özelliklerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakmıştır. Araştırmanın örneklemini Marmara Üniversitesi'nin çeşitli bölümlerinde öğrenim gören 527 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmadan elde edilen sonuçlara bakıldığında, üniversite

öğrencilerinin sosyal kaygı düzeyleri yaş değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı elde edilen bulgular arasındadır.”

2.3.5. Akran Grupları

Ergenin kişilik gelişiminde duygu, yoğunluğun bu dönemde artması nedeniyle önemlidir. Duygusal dalgalanmalar; karşı cinsle olan ilişkiler, çekingen tavırlar, hayal kurma yoğunluğunda artış, tedirgin olmak ve huzursuz olmak, yalnız kalmayı istemek, çalışmada tembellik göstermek, çabuk heyecanlanmak ve öfkelenmek gibi duygulanım durumlarıdır (Koç, 2004: 41). Özerklik ihtiyacında birey kendi duygularına göre davranmak istemekte, kendisi bir işe girişme veya başlatma arzusu duymaktadır (Lundberg, 2007). Ergenler için bu duyguları paylaşacağı arkadaşlar çok önemlidir. Arkadaşlar ergenin sosyalleşmesinde baş rolü oynar. Ergenin kendini kabul ettirme çabası onu diğerlerinin değer norm ve kurallarını benimsemeye iter. Sosyalleşme sürecinde gencin arkadaşlarıyla kuracağı ilişki, güvenli davranışlara, düşüncelerini ifade etmeye, başkalarına saygı göstermeye yol açar. Başkalarının kabul görülmesi değer verilmesi öne çıkarılması onda öz güveni geliştirici etki yapar. Ayrıca fikirlerini rahatça ifade etmesinin önünü açar (Kulaksızoğlu, 2002: 63). Ergenlikte arkadaşlık çok önemlidir (Abalı, 2011: 115). Bu dönem çatışmaların yoğun olduğu bir dönemdir. Genç katıldığı gruplarda sosyalleşir, kişiliğini geliştirir (Yavuzer, 1993: 243). Eğer kişiler bu ihtiyaçlarını karşılayabiliyorsa, tam olarak istediklerini gerçekleştirebilir ve gelişim gösterebilirler. Fakat gereksinimlerin doyumu engellenirse, kişilerin ruh sağlıkları bozulur ve tam olarak istediklerini gerçekleştiremezler (Williams, Cox, Hedberg ve Deci, 2000). Atarbay (2017) farklı bölümlerde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin sosyal kaygı düzeylerinin psikolojik dayanıklılıklarını yordama durumunu incelediği araştırmada, Edirne Trakya Üniversitesi'nde farklı lisans programlarında öğrenim gören 231 kız ve 128 erkek olmak üzere toplamda 359 öğrenciden toplanan verilerle yapılan analizler sonucunda, Sosyal kaygı puanları açısından bakıldığında akraba ilişkileri ve arkadaşlarla görüşme sıklığı değişkenlerine göre anlamlı farklılık bulunmuştur.

2.4. Kuramsal Yaklaşımlar

Benlikle ilgili kuramsal çerçevede psikometrik kuramlar ele alınmıştır. Freud tarafından önerilen “Yapısal Kuram” çerçevesinde üç parçada ele alınmıştır. Bunlar alt-benlik (id), benlik (ego) ve üst-benlik (süperego) dur. İd, kalıtımla geçen, doğuştan var olan, yapıda

yerleşik olan her şeyi içerir. Süperego, daha çok anne-baba ve toplumsal değer yargılarını içeren özel bir yapıdır. Ego ise, dış uyaranları algılayan ve aşırı uyaranlara karşı ruhsal yapıyı koruyan alt- benlikle dış dünya arasında bir arabulucu görevini yürüten parçasıdır (Çelikoğlu, 1997).

Freud kuramında kaygıyı, motivasyonel bir durum olarak ele almış bir savunma aracı olarak açıklamıştır. Kaygı ve korku her kişinin günlük yaşantısında karşısına çıkmaktadır. Kişiler kaygı ile beraber bir takım olumsuz duygulara kapılırlarken diğer yandan kaygının beraberinde getirdiği belli başlı faydalar da bulunmaktadır. Kaygı endişe ve üzüntü veren bir reaksiyondur. Birey bu durum karşısında kendini halsiz mutsuz hemde heyecanlı hissetmektedir. Bu durum bireyde kendini kontrol edememe duygusu yaratır. Psikolojik olarak bu durum açıklanamayan ve anlaşılması güç bir durumken kaygı kalıcı niteliğe sahiptir (Gümüş, 2002: 23).

Freud, nevrozları insanın içtepileri –özellikle cinsel içtepileri- ile toplum arasındaki bir çatışmanın sonucu olarak görmektedir. Toplumun etkisiyle içtepiler baskı altına alınmakta, başka bir deyimle bilinçaltına itilmekte ve böylece gerçekleşme imkânını bulamayan bu bilinçaltı eğilimlerin tümü nevrozları oluşturan dinamik bir kuvvet olarak rol oynamaktadır. Bu gelişme, Freud’a göre, özellikle ilk çocukluk yıllarında oluşmakta ve daha sonraki hayat şartlarının bu konudaki etkisi hesaba katılmaya değmeyecek kadar az olmaktadır (Horney, 1980, : 14).

2.5. Benlik Saygısı ve Sosyal Kaygı

Benlik saygısı yüksek olan kişide “kendine güven, iyimserlik, başarıma isteği, zorluklardan yılmama, gibi olumlu ruhsal nitelikler bulunur. Buna karşılık benlik saygısı düşük bir kimsenin kendine güveni azdır, kolay umutsuzluğa kapılır, ruhsal belirtiler geliştirmeye daha yatkındır. Benlik saygısı yükseldikçe insanlara güvende artmaktadır. Demokratik tutumlara sahip olan ebeveynlerin çocuklarının benlik saygıları, öz güvenleri daha yüksektir ve aldığı kararlarda daha bağımsızdırlar (Yörükoğlu, 2000). Benlik saygısı düşük olan insanlar sosyal ortamlarda aktivitelere katılmak yerine yalnız olup çevresini gözlemlemeyi tercih eder. Bu tutum neticesinde bireylerin sosyal ilişkiler kurma ihtimalini düşürür (Dilek, 2007).Erözkan (2011) sosyal kaygının kaygı duyarlılığı, benlik saygısı ve kişilerarası duyarlılık ile olan ilişkisini belirtmeye yönelik betimsel bir araştırma yapmıştır. Araştırma sonucunda kaygı duyarlılığın alt boyutlarından biri olan

sosyal çevrelerde fark edilebilen kaygı belirtilerinden korkma, benlik saygı ile bireylerarası alt boyutları olan bireylerarası farkındalık, onaylanma ihtiyacı ve çekingenliğin sosyal kaygının önemli yordacıları oldukları belirtilmiştir. Farhan ve Khan (2015) sosyal kaygıyla ilişkili olabilecek kendine güven duygusu benlik saygısı üzerinde etkiye sahip olduğunu belirtmiştir. Bunun yanında, kendine güvenini büyük ölçüde etkileyen birçok faktör vardır.”

Aile, benlik kavramının gelişiminde en etkili kurumdur. Çocuk okula başlayana kadar aile, çocuğun en önemli öğrenme ortamı olmaya devam etmektedir. Bu daha sonra akranları, öğretmenleri ve diğer aile üyeleri olarak etkileyici unsurlar olarak sayılabilir. Çocuklar, sosyal kaygı gelişimde bireylerin fiziksel ve duygusal gereksinimlerine nasıl tepki verdiklerini incelerler. Çocuklar kendileri hakkında ebeveynlerden öğrendiği yansıtırlar (Toole, 1995). Karşısında kendini tam bir çaresizlik içerisinde gördüğü güçlü ve kaçınılmaz bir tehlikenin var olduğunu hissetmektedir. Endişenin görünüşleri ne olursa olsun - ister kuruntulu bir kanser korkusu, isterse yıldırımla ilgili bir endişe, yüksek yerlere çıkma korkusu ya da bunlara benzer bir korku olsun - bu iki etken her zaman karşımıza çıkmaktadır: Son derece güçlü bir tehlikenin var olduğu duygusu ile bu tehlike karşısındaki çaresizlik. Bazen insanın karşısında kendini çaresizlik içerisinde gördüğü tehlikeli gücün dıştan geldiği hissedilir: Yıldırım, kanser, çeşitli kazalar, vb. Bazen tehlike insanın dizginleyemediği kendi içtepelerinden gelebilir: Elinde olmayarak kendini yüksek bir yerden atma ya da birini bıçaklama korkusu gibi. Bazen de tehlike büsbütün belirsiz, ne olduğu anlaşılamayan, kavranılamayan bir şey olabilir: Çoğu zaman bir endişe nöbetinde olduğu gibi (Horney, 1980: 69).Eriş ve İkiz (2013)“benlik saygısı ve sosyal kaygı arasındaki bağlantıyı ergenlik çağındaki bireyler üzerinde araştırmışlardır. Toplam 300 ergen üzerinde yapılan çalışmaların yer aldığı bu araştırmada ulaşılan sonuçlar benlik saygısının beden imajı algısı ile bağlantılı olduğu sonucuna varmışlardır. Okul başarısının ergenlerin benlik saygısı üzerinde oldukça fazla etkiye sahip olduğu, bu çalışmanın sonuçları arasında bulunmaktadır. Benlik saygısı ile sosyal kaygı arasındaki bağlantıya dair sonuç ise ters orantılı olduğu belirtilmiştir. Yani benlik saygısının yükselmesi, sosyal kaygıyı önemli ölçüde düşürdüğü belirtilmiştir. Tözün (2010), benlik saygısı üzerinde yazdığı makalede benlik saygısı olgusunda ergenlik döneminin önemine işaret etmiş kadın olmanın benlik saygısı ile bağlantılı bir unsur olabileceği ve ailenin yanı sıra

arkadaşların, toplumsal kabul görmemenin, sosyal ortamın ve beden imajının benlik saygısını etkileyebileceği belirtirmiştir.”

Kaygıyla birlikte yaşanan bir diğer duygu da, çaresizliktir. “Her insan hayatı boyunca zaman zaman üstesinden gelemeyeceğini fark ettiği durumlarla karşılaştığında çaresizlik duygusuna neden olabilir. Ancak kaygılı bireylerde bu duygu, güvenliğinin sağlanmış olduğuna inandığı bazı geçici olaylar dışında daimi bir şekilde benliğe egemendir. Çarpıntı, soluk alma güçlüğü, aşırı terleme, baş dönmesi ve bayılma hissi, yüz ve ellerde soğukluk ve soğuma ve en önemlisi «ölüme yaklaşıyor muyuz» bir his hissedilir. Tanımlanması oldukça zor olan bu duygunun süreci oldukça ürkütücüdür ki, etrafta bulunan insanlar bile oldukça paniğe kapılır” (Geçtan, 1994: 87).

Hangi şekilde yaşanırsa yaşansın kaygı ve bu durumu eşlik eden çaresizlik duyguları, günlük hayatın gerekliliklerini hissedebilmek için gerekli beceri geliştirememiş ve gerçek benliğine yabancılaşmış olmanın göstergeleridir. Bu becerilere sahip olmayan bir birey rekabeti yüksek bir dünya içinde kendini güvensiz ve bu rekabete karşı yetersiz hisseder. Kaygılı bireyler genellikle çevresinde bulunan bireyleride bıktırdığı için aradığı sevgi ve destekten de yoksun kalır.

Bu ise çaresizliğinin ve esasen denetiminde güçlük çektiği olumsuz duygularının daha da pekiştirilmesine neden olur (Geçtan, 1994: 96). Bilgin’in (2001) “ergenlerde kaygı ile benlik arasındaki ilişkiyi araştırdığı çalışmasında, ergenlerin benlik saygısı seviyeleri ile sürekli kaygı seviyeleri arasında olumsuz ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Cinsiyet değişkenine göre ergenlerin durumluk kaygı seviyeleri erkek ergenler aleyhine değişiklik göstermektedir. Alt sosyo-ekonomik seviyedeki kız ve erkek ergenlerin sürekli kaygı seviyeleri aynı kalırken, üst sosyoekonomik seviyedeki kız ve erkek ergenlerin sürekli kaygı puanları kız ergenler aleyhine farklılaşmaktadır” (Bilgin, 2001).

Ergenlik çağındaki öğrencilerin sosyal kaygı düzeyleri ve benlik saygısı düzeyleri arasındaki ilişkinin araştırıldığı bir çalışmada, 16 ile 19 yaş arasındaki 210 öğrenciden (124 kadın ve 86 erkek) toplanan verilerden elde edilen sonuçlar benlik saygısı ile sosyal kaygı arasında olumsuz korelasyonun bulunduğunu göstermiştir. Yapılan regresyon analizi sonucunda ise, sosyal kaygının benlik saygısını olumsuz yönde ve anlamlı olarak yordadığı bulunmuştur (Zaeema vd. 2013).

BÖLÜM 3: YÖNTEM

3.1. Metodoloji

Araştırmada genel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma var olan durumu olduğu gibi betimlemeye çalıştığı için tarama modeline uygun olarak düzenlenmiştir. “Tarama modelleri, zamanı önemsiz ve durumu değiştirmeden betimlemeyi hedefleyen bir araştırma yaklaşımlarıdır.” (Karasar, 2006: 77).

3.2. Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Araştırmanın evreni Giresun ilinde merkez İHL’ne devam etmekte olan öğrenciler olacaktır. Bu araştırmada örnekleme oluşturan 150 kız öğrenci ve 150 erkek öğrenci olmak üzere toplam 300 öğrenciden veri toplanmıştır.

3.3. Betimleyici İstatistikler

Araştırmaya katılanların demografik bilgi sağlımlarına ilişkin frekansları ve yüzde dağılımları aşağıda verilmiştir.

Tablo 1
Örneklem Grubunun Demografik Bilgileri

Demografik Bilgiler	Gruplar	Katılımcı Sayısı (<i>f</i>)	Yüzde (%)
Yaş	14 Yaş	46	15,3
	15 Yaş	70	23,3
	16 Yaş	107	35,7
	17 Yaş	77	25,7
Sınıf	9. Sınıf	60	20,0
	10. Sınıf	96	32,0
	11. Sınıf	82	27,3
	12. Sınıf	62	20,7
Cinsiyet	Erkek	150	50,0
	Kız	150	50,0
Aile İle Birlikte Kalan	Evet	289	96,3
	Hayır	11	3,7
Anne Baba Birlikte	Evet	283	94,3
	Hayır	17	5,7
Ekonomik Durum	İyi (3500 TL den fazla)	112	37,3
	Orta(3500 - 2000TL)	188	62,7
Yaşanılan Yer	Şehirde	196	65,3
	Köyde	43	14,3
	Pansiyonda	61	20,3

Tablo 1'in devamı

Anne Eğitim Düzeyi	İlkokul	168	56,0
	Ortaokul	73	24,3
	Lise ve Üniversite	59	19,7
Baba Eğitim Düzeyi	İlkokul	103	34,3
	Ortaokul	78	26,0
	Lise ve Üniversite	119	39,7
Kardeş Sayısı	2 Kardeş	93	31,0
	3 Kardeş	121	40,3
	4 Kardeş	56	18,7
	5 kardeş ve üz.	30	10,0
	Toplam	300	100,0

Tablo 1 incelendiğinde 300 öğrenciden 46'sı (%15,3) 14 yaşında, 70'i (%23,3) 15 yaşında, 107'si (%35,7) 16 yaşında, 77'si (%25,7) 17 yaşındadır. Öğrencilerin 60'ı (%20,0) 9. sınıfta, 96'sı (%32,0) 10. Sınıfta, 82'si (%27,3) 11. Sınıfta, 62'si (%20,7) 12. Sınıftadır.

Öğrencilerin 150'si (%50,0) kız, 150'si (%50,0) erkektir. Öğrencilerin 289'u (%96,3) ailesiyle birlikte kalıyor. 11'i (%3,7) ailesinden ayrıdır. Öğrencilerin 283'ünün (%94,3) anne ve babası birlikte, 17'sinin (%5,7) anne ve babası ayrıdır.

Öğrencilerin 112'si (%37,3) ailesinin ekonomik durumu iyi (3500 TL den fazla), 188'i (%62,7) ailelerinin ekonomik durumu ortadır. (3500-2000 TL) Öğrencilerin 196'sı (%65,3) şehirde, 43'ü (%14,3) köyde, 61'i (%25,3) pansiyonda yaşamaktadır.

Öğrencilerin 168'inin (%56,0) annesi ilkokul, 73'ünün (%24,3) annesi ortaokul, 59'unun (%19,7) annesi lise ve üniversite mezunudur. Öğrencilerin 103'ünün (%34,3) babası ilkokul, 78'inin (%26,0) babası ortaokul, 119'unun (%39,7) babası lise ve üniversite mezunudur.

3.3. Veri Toplama Araçları

Veri toplamak amacıyla kişisel bilgi formu, Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği ile La Greca ve arkadaşlarınca geliştirilen Sosyal Kaygı Ölçeği kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmaya katılan kişilerin demografik bilgilerine yönelik araştırmacı tarafından hazırlanmış sorulardır. Demografik bilgi formuyla öğrencilerin yaşı, okuduğu sınıf

düzeyi cinsiyeti ailenin geliri, anne baba eğitim düzeyi, kardeş sayısı, yaşadığı yer, ailesi ile birlikte kalıp kalmadığı, değişkenlerine ilişkin bilgi toplanmıştır.

3.3.2. Benlik Saygısı Ölçeği

“CSEI (Coopersmith Self Esteem Inventory), bir kişinin sosyal, akademik, ailesel ve bireysel hayatında kendisi hakkındaki düşüncelerini ölçmek üzere Coopersmith (1967) tarafından geliştirilmiştir. CSEI ilk geliştirildiğinden bugüne kadar birkaç kez revize edilmiştir. CSEI'nin revize edilen formları Okul Formu, Okul Kısa Formu, Yetişkin Formu'dur. 58 sorudan oluşan Okul Formu'nda maddelerin 50'si özsaygı ifadesi, 8'i yalan skalasını oluşturmaktadır; yalan maddeler, öğrencinin savunmacı tutumunu ölçmek içindir. Özsaygı sorularından özsaygıyı ifade eden toplam bir puan elde edilmekte; eğer arzu edilirse dört alt skalası için de puan hesaplanabilmektedir: Genel Özsaygı, Sosyal Özsaygı, Arkadaşlığa İlişkin Özsaygı, Ebeveynlerle ilgili Özsaygı, Akademik Özsaygı” (Coopersmith, 1991 Akt. Sezer, 2001).

“Okul Kısa Formu ise Okul Formunun ilk 25 sorusundan oluşmaktadır. Bu araştırmada kısa form kullanılmıştır. Aynı yaş grubundaki çocuklara uygulanır. Eski ölçekte bu kısım ayrı bir kitapçık halindeyken şimdi bütün sorulan okul formunda toplanmıştır. Bu kısa formda yalan skalası yoktur ve alt skala puanları da ayrıştırılmamıştır, yani alt ölçekler mevcut değildir, tek puan alınmaktadır” (Coopersmith, 1991).

“CSEI, bireysel veya grupla uygulanabilmektedir. Yüksek, orta ve düşük olmak üzere üç puan grubuna ulaşılmaktadır. Bu puan sınırlarının altında ve üstünde olanlar tespit edilmekte, sonuçlar buna göre değerlendirmeye tabi tutulmaktadır. Ölçeğin uygulandığı kişiler ifadelere ‘Bana Uygun’ veya ‘Bana Uygun Değil’ diye cevap verebilecekleri gibi, ‘Evet’ veya ‘Hayır’ şeklinde de cevap verebilmektedirler. İfadelerin formatı her ikisine de uygundur.”

“Özsaygı düzeyi düşük bireyler diğer bireyler arasından ve 25 soruya verdikleri yanıtlardan tespit edilmektedir. Olumsuz bir ifadeye ‘Hayır’, olumlu bir ifadeye de ‘Evet’ diyenler her bir sorudan bir puan almakta, alınan tüm puanlar toplandıktan sonra 100 üzerinden bir değerlendirme yapmak amacıyla elde edilen puan 4 ile çarpılmaktadır. Böylece, elde edilen sonuç o kişinin özsaygı düzeyini vermektedir. O kişinin özsaygı düzeyinin düşük, orta veya yüksek olduğunu belirlemek için kişinin içinde bulunduğu

gruba ilişkin ortalamalar tespit edilmekte ve kişinin puanının ortalamaya göre durumu belirlenmektedir” (Coopersmith, 1991).

3.3.3. Ergenler İçin Sosyal Kaygı Ölçeği

Çocuklarda sosyal korkuları değerlendirmek amacıyla ilk ölçek çalışmasını La Greca ve arkadaşları (1988) gerçekleştirmişlerdir. Çocuklar İçin Sosyal Kaygı Ölçeği – ÇSKÖ (Social Anxiety Scale For Children –SASC) olarak bilinen bu ilk ölçek iki alt boyuttan oluşmaktadır. Maddeleri, çocuklar için geliştirilmiş kaygı ölçeklerindeki sosyal durumlarla ilgili maddelerden seçilmiştir. Bunlar sosyal kaygıda var olduğu varsayılan üç bileşene dayanmaktadır: Olumsuz değerlendirilme korkusu, sosyal kaçınma ve sosyal huzursuzluk duyma. 10 maddeden oluşan ölçek yaşlıların olumsuz değerlendirilmelerine ilişkin korku ve endişeyi yansıtan “olumsuz değerlendirilme korkusu” (6 madde) ve yaşlılardan kaçınma ve sosyal olarak ketlenmeye işaret eden “sosyal kaçınma ve huzursuzluk duyma” (4 madde) olmak üzere iki alt boyutu içermektedir.

Ölçek beşli likert tipinde değerlendirmektedir. Bu doğrultuda (1) “Hiçbir zaman” ve (5) Her zaman diye nitelendirilmektedir. Ölçekte minimum 18 maksimum 90 puan alınabilmektedir. Araştırmada kullanılan Ergenler için Soysal Kaygı Ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması Aydın ve Tekinsav-Sütçü (2007) tarafından yapılmıştır.

ÇSKÖ’nün gözden geçirilmiş formu (ÇSKÖ-R) yazında kısaca SASC-R olarak bilinen 22 maddelik bir ölçektir. Bunlardan 18’i ölçek maddesi olup, geriye kalan 4 madde ise puanlamaya katılmayan “kitap okumayı severim”, “spor yapmaktan hoşlanırım” gibi farklı konulardan seçilmiş maddelerdir.

“Çocuklar için geliştirilen ÇSKÖ-R; “diğer çocuklar” yerine “yaşıtlarım”, “oyun oynamak” yerine “bir şeyler yapmak” şeklinde küçük sözcük değişiklikleri yapılarak ergenlere uyarlanmış ve bu forma Ergenler İçin Sosyal Kaygı Ölçeği ESKÖ (Social Anxiety Scale For Adolescents SAS-A) adı verilmiştir. ESKÖ, çocuk formunda olduğu gibi 4’ü ilişkisiz olmak üzere 22 maddeden oluşmaktadır. Ölçek çocuk formunda olduğu gibi üç faktörlü bir yapıya sahiptir. Faktör analizleriyle de desteklenen bu alt ölçekler Olumsuz Değerlendirme Korkusu(ODK), Genel Durumlarda Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk Duyma (G-SKHD) ve Yeni Durumlarda Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk Duymadır” (Y-SKHD).

ESKÖ'nün geçerlik ve güvenilirliği için yapılan çalışmaların yaş aralığı (12-18) tutulduğu, bazılarında ise daha dar olduğu (15-18) görülmüştür. Bu çalışmalarda ölçeğin iç tutarlılığının. ,66 ile ,91 arasında değiştiği bulunmuştur. ESKÖ'nün alt ölçekleri arasında,52 ile ,71 arasında değişen korelasyon katsayıları bildirilmiştir.

Yapı Geçerliği: ESKÖ'nün 18 maddesine varimaks eksen döndürme yöntemine göre temel bileşenler faktör analizi yapılmıştır. Yapılan faktör analizi çalışması sonucunda toplam varyansın %48'ini açıklayan 3 faktör bulunmuştur.

1. Faktör Olumsuz Değerlendirme Korkusu (ODK): 7 maddeden oluşmaktadır.
2. Faktör Genel Durumlarda Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk Duyma (GSKHD): 5 maddeden oluşmaktadır.
3. Faktör Yeni Durumlarda Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk Duyma (Y-SKHD): 6 maddeden oluşmaktadır.

ESKÖ'nün alt ölçeklerinin birbiriyle ve dışsal ölçüt olarak Çapa Çocuk ve Ergenler İçin Sosyal Fobi Ölçeği (ÇESFÖ) ve Çocuklar İçin Durumluk Sürekli Kaygı Envanteri (ÇDSKE'nin sürekli kaygı ölçeğiyle ilişkilerini değerlendirmek için korelasyon analizi kullanılmıştır. ESKÖ'nün alt ölçeklerinin birbirleriyle ve ölçeğin toplam puanıyla korelasyonları istatistiksel olarak 0.01 düzeyinde anlamlıdır. En yüksek korelasyon katsayısı (.89) ODK alt ölçeği ile ESKÖ'nün toplamı arasında ve en düşük korelasyon katsayısı (.51) G-SKHD ile ODK alt ölçekleri arasındadır.

Ölçüt Geçerliği: Ölçeğin sosyal kaygıyı ölçen bir başka araç olan ÇESFÖ ve sürekli kaygıyı ölçen ÇDSKE sürekli kaygı formu ile korelasyonlarının da istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür. En yüksek korelasyon katsayıları her iki ölçeğin toplam puanı ile ESKÖ'nün toplam puanı arasındadır. Korelasyon katsayıları ise, sosyal kaygıyı değerlendiren ÇESFÖ ile.75 ve ÇDSKE'nin sürekli kaygı ölçeğiyle.66'dır.

Ölçeğin güvenilirlik düzeyini belirlemek amacıyla ölçeğin her bir alt testinin ve tümünün Cronbach Alfa iç tutarlılık ve iki yarım güvenilirlik katsayıları hesaplanmıştır. Güvenilirlik katsayıları, ESKÖ'nün tamamının en yüksek Cronbach Alfa katsayısına (.88), ODK'nın (.83), Y-SKD'nin (.71) ve G-SKHD alt ölçeğinin en düşük katsayıya (.68) sahip olduğu görülmektedir. İki yarım güvenilirlik katsayısına bakıldığında (.85)

ölçeğin tamamına ve ODK alt ölçeğine, ikinci sırayı (.71) ile GSKHD alt ölçeğine ve en düşük katsayının da (.67) Y-SKHD alt ölçeğine ait olduğu bulunmuştur.

3.4. Verilerin Toplanması

2016–2017 öğretim yılında Giresun ilindeki İmam Hatip Liselerinden seçkisiz olarak örneklem belirlendikten ve araştırma için gerekli izinler yasal yollarla alındıktan sonra, belirlenen okullara gidilerek ölçekler dağıtılmış öğrencilerce sınıf ortamında yaklaşık 20 dakika süre içerisinde cevaplandıktan sonra toplanmıştır.

3.5. Verileri Çözümleme Yöntemi

“İstatistiksel çözümlemelere geçmeden önce, demografik değişkenler gruplandırılmış ardından öğrencilere uygulanan ölçek puanlanmıştır. Daha sonra elde edilen veriler bilgisayarda “SPSS for Windows ver. 21.0” programında çözümlenmiş, 1. Tip hata oranı 0.05 olarak alınmış, diğer anlamlılık düzeyleri ayrıca belirtilmiş ve bulgular araştırmanın amaçlarına uygun olarak tablolar halinde sunulmuştur.”

BÖLÜM 4. BULGULAR

Bu araştırmanın amacı İmam Hatip Lisesi öğrencilerinde benlik saygısı ve sosyal kaygı arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu amaç doğrultusunda etkisi incelenen demografik değişkenlerle (yaş ekonomik düzey, anne ve baba eğitim düzeyi, kardeş sayısı) bağımlı değişkenler (sosyal kaygı ve benlik saygısı) arasında bağımlı değişkenlerin birbirleriyle ilişkisi tespit edilecek ele alınan değişkenler temelinde oluşturulan gruplar arasında benlik saygısı ve sosyal kaygı düzeyleri bakımından farklılık olup olmadığı araştırılacak ve benlik saygısını yordayan değişkenlerin belirlenmesine çalışılacaktır.

Bu bölümde araştırma problemleriyle ilgili bulgular sırasıyla verilmiştir.

Ele alınan bağımsız değişkenlerle (yaş, sınıf, ailenin ekonomik durumu, anne baba eğitim düzeyi) öğrencilerin benlik saygısı ve sosyal kaygı düzeyi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

4.1. Demografik Değişkenler ile Ölçek Puanları Arasındaki Korelasyon Analizleri

Demografik değişkenler ile ölçek puanları arasındaki korelasyon analizleri sonuçları Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2
Demografik Değişkenler ile Ölçek Puanları Arasındaki Korelasyon
Analizi Sonuçları

		Benlik Saygısı	Olumsuz Değerlendirilme Korkusu	Genel Durumlarda Huzursuzluk	Yeni Durumlarda Sosyal K	Toplam Sosyal Kaygı
Yaş	r	-,065	-,021	,009	-,093	-,045
	p	,260	,716	,870	,107	,433
	n	300	300	300	300	300
Sınıf	r	-,033	,002	-,001	-,102	-,041
	p	,573	,967	,984	,077	,481
	n	300	300	300	300	300
Cinsiyet	r	,004	-,015	-,010	-,050	-,031
	p	,947	,792	,862	,386	,595
	n	300	300	300	300	300
Ailebirlikte	r	-,096	-,015	-,036	-,045	-,036
	p	,096	,792	,535	,439	,531
	n	300	300	300	300	300
Anne-bababirlikte	r	-,041	,005	-,083	-,063	-,047
	p	,477	,928	,154	,275	,413
	n	300	300	300	300	300

Tablo 2'nin devamı

Ekonomik durum	r	-,144*	,073	,013	,069	,067
	p	,013	,207	,818	,235	,244
	n	300	300	300	300	300
Nerede kalıyorsun	r	,013	,062	,082	,079	,086
	p	,828	,284	,158	,175	,136
	n	300	300	300	300	300
Anne Eğitim	r	,049	,074	-,002	-,091	-,002
	p	,395	,199	,970	,116	,979
	n	300	300	300	300	300
Baba Eğitim	r	,179*	-,091	-,043	-,123*	-,107
	p	,002	,116	,463	,034	,065
	n	300	300	300	300	300
Kardeş Sayısı	r	-,055	,031	,051	-,001	,030
	p	,342	,595	,376	,983	,610
	n	300	300	300	300	300

Öğrencilerin yaş, sınıf, cinsiyet, aile ile birlikte kalma, anne baba birlikteliği, yaşadığı yer, anne eğitim ve kardeş sayısı değişkenleri ile bağımlı değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p>.05$).

Öğrencilerin ekonomik durum ile benlik saygısı arasında ($r=-,144$) düşük düzeyde olumsuz ve anlamlı ($p<.05$); diğer bağımlı değişkenler arasında ise anlamlı ilişki bulunmamıştır. ($p>.05$).

Öğrencilerin baba eğitim değişkeni ile benlik saygısı arasında ($r=,179$) düşük düzeyde pozitif ve anlamlı; yeni durumlarda sosyal kaygı arasında ($r=-,123$) düşük düzeyde negatif ve anlamlı ilişki bulunurken ($p<.05$), diğer bağımlı değişkenlerde anlamlı ilişki bulunmamıştır. ($p>.05$).

Bağımlı değişkenler (öğrencilerin benlik saygısı ve sosyal kaygı düzeyleri arasında) arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

4.2. Benlik Saygısı İle Sosyal Kaygı Arasındaki İlişki

Öğrencilerin benlik saygısı ile sosyal kaygı düzeyleri arasındaki ilişki tablo 2 de verilmiştir.

Tablo 3**Benlik Saygısı İle Sosyal Kaygı ve Alt Boyutları Arasındaki Korelasyon Sonuçları**

		Benlik Saygısı	Olumsuz Değerlendirilme Korkusu	Genel Durumlarda Huzursuzluk	Yeni Durumlarda Sosyal K	Toplam Sosyal Kaygı
Benlik Saygısı	r	1	-,401**	-,434**	-,353**	-,466
	p		,000	,000	,000	,000
	n		300	300	300	300
Olumsuz Değerlendirilme Korkusu	r		1	,575**	,527**	,870**
	p			,000	,000	,000
	n			300	300	300
Genel Durumlarda Huzursuzluk	r			1	,580**	,810**
	p				,000	,000
	n				300	300
Yeni Durumlarda Sosyal K	r				1	,834**
	p					,000
	n					300

Tablo 3 incelendiğinde benlik saygısı ile sosyal kaygı arasında negatif korelasyonlu anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Benlik saygısı arttıkça sosyal kaygı azalmaktadır. Benlik saygısı ile olumsuz değerlendirilme korkusu arasında ($r = -.401$) orta düzeyli ve olumsuz, genel durumlarda huzursuzluk arasında ($r = -.434$) orta düzeyli ve olumsuz, yeni durumlarda sosyal kaygı arasında ($r = -.353$) orta düzeyli ve olumsuz, toplam sosyal kaygı arasında da ($r = -.466$) orta düzeyli ve olumsuz ilişki bulunmuştur ($p < .05$).

4.3. Gruplar Arası Karşılaştırmalar**Tablo 4****Benlik Saygısı Ölçeğinin Toplam Puanlar ve Tüm Alt Boyutların Aritmetik Ortalama, Standart Sapma Değerleri**

Boyut	N	\bar{X}	Ss
Tüm Ölçek	300	42,49	4,321

Tablo 4'de görüldüğü üzere, örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin benlik saygısı ölçeğinin toplam puanların ($\bar{X} = 42,49$, $ss = 4,321$) olduğu görülmektedir.

Tablo 5**Sosyal Kaygı Ölçeğinin Toplam Puanlar ve Tüm Alt Boyutların Aritmetik Ortalama, Standart Sapma Değerleri**

Boyut	N	\bar{X}	Ss
Olumsuz Değerlendirilme Korkusu	300	14,88	5,473
Genel Durumlarda Huzursuzluk	300	9,70	3,307
Yeni Durumlarda Sosyal Kaygı	300	16,42	4,585
Tüm Ölçek	300	41,00	11,259

Tablo 5’de görüldüğü üzere, örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin sosyal kaygı düzeyleri ölçeğinin puan ortalamasının ($\bar{x}=41,00$, $ss=11,259$) olduğu, olumsuz değerlendirme korkusu alt boyutunda puan ortalamasının ($\bar{x}=14,88$, $ss=5,473$) olduğu, genel durumlarda huzursuzluk alt boyutu puan ortalamasının ($\bar{x}=9,70$, $ss=3,3007$) olduğu, yeni durumlarda sosyal kaygı alt boyutu puan ortalamasının ise ($\bar{x}=16,42$, $ss=4,585$) olduğu görülmüştür.

4.3.1. Öğrencilerin Yaşlarına Göre Benlik Saygısı ve Sosyal Kaygı Düzeyleri

Öğrencilerin yaşlarına göre benlik saygısı ve sosyal kaygı düzeyleri aşağıda verilmiştir.

Tablo 6

Öğrencilerin Yaşlarına Göre Benlik Saygısı Anova Sonuçları

<i>f, x ve ss Değerleri</i>					<i>ANOVA Sonuçları</i>					
Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	Var.K.	KT	Sd	KO	F	P
Benlik Saygısı	14 Yaş	46	43,89	3,796	G.Arası	145,741	3	48,580		
	15 Yaş	70	42,20	4,468	G.İçi	5437,229	296	18,369		
	16 Yaş	107	41,86	4,553	Toplam	5582,970	299		2,645	,049
	17 Yaş	77	42,79	3,998						
	Toplam	300	42,49	4,321						

Tablo 6. “İncelendiğinde öğrencilerin yaşlarına göre benlik saygısı algıları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Test sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur ($F=2,645$; $p<,05$). Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı Scheffe testi uygulanmış, test sonuçları tablo 7’de verilmiştir.”

Tablo 7

Öğrencilerin Yaşlarına Göre Scheffe Testi Sonuçları

Boyut	Yaş(i)	Yaş (j)	$\bar{x}_i - \bar{x}_j$	$Sh_{\bar{x}}$	p
Benlik Saygısı	14 Yaş	15 Yaş	1,691	,813	,231
		16 Yaş	2,031	,756	,047*
		17 Yaş	1,099	,799	,595
	15 Yaş	14 Yaş	-1,691	,813	,231
		16 Yaş	,340	,659	,966
		17 Yaş	-,592	,708	,873
	16 Yaş	14 Yaş	-2,031	,756	,047*
		15 Yaş	-,340	,659	,966
		17 Yaş	-,932	,640	,549
	17 Yaş	14 Yaş	-1,099	,799	,595
		15 Yaş	,592	,708	,873
		16 Yaş	,932	,640	,549

Tablo 7. incelendiğinde öğrencilerin yaşlarına göre benlik algısının “hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan Scheffe testi sonucunda, söz konusu farklılığın”14 yaş grubu ile 16 yaş grubu arasında olduğu 16 yaş grubunun benlik algısının düşük olduğu görülmüştür ($p < .05$).

Tablo 8
Öğrencilerin Yaşlarına Göre Sosyal Kaygı ANOVA Testi Sonuçları

<i>f</i> , \bar{x} ve <i>SS</i> Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Yaş	<i>N</i>	\bar{x}	<i>SS</i>	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Olumsuz Değerlendirilme Korkusu	14 Yaş	46	14,72	4,879	G.Arası	48,328	3	16,109		
	15 Yaş	70	15,57	5,484	G.İçi	8908,589	296	30,097		
	16 Yaş	107	14,52	5,592	Toplam	8956,917	299		,535	,658
	17 Yaş	77	14,86	5,675						
	Toplam	300	14,88	5,473						
GenelDurumlardaHuzursuzluk	14 Yaş	46	9,35	2,968	G.Arası	13,532	3	4,511		
	15 Yaş	70	9,83	3,093	G.İçi	3255,468	296	10,998		
	16 Yaş	107	9,90	3,359	Toplam	3269,000	299		,410	,746
	17 Yaş	77	9,52	3,633						
	Toplam	300	9,70	3,307						
YeniDurumlardaSosyalK	14 Yaş	46	16,96	4,912	G.Arası	87,500	3	29,167		
	15 Yaş	70	16,57	4,500	G.İçi	6197,417	296	20,937		
	16 Yaş	107	16,73	4,748	Toplam	6284,917	299		1,393	,245
	17 Yaş	77	15,52	4,176						
	Toplam	300	16,42	4,585						
ToplamSosyalKaygı	14 Yaş	46	41,02	10,790	G.Arası	162,303	3	54,101		
	15 Yaş	70	41,97	10,933	G.İçi	37737,697	296	127,492		
	16 Yaş	107	41,15	11,647	Toplam	37900,000	299		,424	,736
	17 Yaş	77	39,90	11,397						
	Toplam	300	41,00	11,259						

Tablo 8. incelendiğinde öğrencilerin yaşlarına göre sosyal kaygı düzeyleri “arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Test sonucunda toplam ölçek ile hiç bir alt boyutta grupların aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.”($F=,535$; $p>,05$; $F=,410$; $p>,05$; $F=1,393$; $p>,05$; $F=,424$; $p>,05$).

4.3.2. Öğrencilerin Sınıflarına Göre Benlik Saygısı ve Sosyal Kaygı Düzeyleri

Öğrencilerin sınıflarına göre benlik saygısı ve sosyal kaygı düzeyleri aşağıda verilmiştir.

Tablo 9

Öğrencilerin Sınıflarına Göre Benlik Saygısı Anova Sonuçları

<i>f</i> , \bar{x} ve <i>ss</i> Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Gruplar	N	\bar{x}	<i>ss</i>	Var.K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Benlik Saygısı	9. Sınıf	60	43,33	4,111	G.Arası	75,606	3	25,202	1,355	,257
	10. Sınıf	96	41,91	4,396	G.İçi	5507,364	296	18,606		
	11. Sınıf	82	42,54	4,495	Toplam	5582,970	299			
	12. Sınıf	62	42,52	4,124						
	Toplam	300	42,49	4,321						

Tablo 9 incelendiğinde öğrencilerin sınıflarına göre “benlik saygısı algıları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Test sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır” ($F=1,355$; $p>,05$).

Tablo 10

Öğrencilerin Sınıflarına Göre Sosyal Kaygı ANOVA Testi Sonuçları

<i>f</i> , \bar{x} ve <i>ss</i> Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Sınıf	<i>N</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Olumsuz Değerlendirilme Korkusu	9. Sınıf	60	14,75	4,842	G.Arası	117,687	3	39,229	1,314	,270
	10. Sınıf	96	15,39	5,367	G.İçi	8839,230	296	29,862		
	11. Sınıf	82	13,95	6,018	Toplam	8956,917	299			
	12. Sınıf	62	15,47	5,410						
	Toplam	300	14,88	5,473						
Genel Durumlarda Huzursuzluk	9. Sınıf	60	9,40	2,976	G.Arası	14,588	3	4,863	,442	,723
	10. Sınıf	96	9,97	3,045	G.İçi	3254,412	296	10,995		
	11. Sınıf	82	9,74	3,718	Toplam	3269,000	299			
	12. Sınıf	62	9,52	3,463						
	Toplam	300	9,70	3,307						
Yeni Durumlarda Sosyal Kaygı	9. Sınıf	60	16,60	4,854	G.Arası	103,552	3	34,517	1,653	,177
	10. Sınıf	96	17,06	4,563	G.İçi	6181,364	296	20,883		
	11. Sınıf	82	16,27	4,823	Toplam	6284,917	299			
	12. Sınıf	62	15,44	3,903						
	Toplam	300	16,42	4,585						
Toplam Sosyal Kaygı	9. Sınıf	60	40,75	10,370	G.Arası	305,430	3	101,810	,802	,494
	10. Sınıf	96	42,42	10,810	G.İçi	37594,570	296	127,009		
	11. Sınıf	82	39,96	12,924	Toplam	37900,000	299			
	12. Sınıf	62	40,42	10,417						
	Toplam	300	41,00	11,259						

Tablo 10. incelendiğinde öğrencilerin sınıflarına göre sosyal kaygı “düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır.” Test sonucunda toplam ölçek ile hiç bir alt boyutta grupların aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. $P>.05$

4.3.3. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Benlik Saygısı ve Sosyal Kaygı Düzeyleri

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre benlik saygısı ve sosyal kaygı düzeyleri aşağıda verilmiştir.

Tablo 11
Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Benlik Saygısı T Testi Sonuçları

Puan	Cinsiyet	n	\bar{x}	ss	Sh	t Testi		
						t	sd	p
Benlik Saygısı	Erkek	150	42,47	3,791	,310	-,067	298	,947
	Kız	150	42,51	4,806	,392			

Tablo 11 incelendiğinde öğrencilerin cinsiyetlerine göre benlik “saygısı algıları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmek için bağımsız grup t testi uygulanmıştır. Test sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır” ($t=-,067$; $p>.05$).

Tablo 12
Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Sosyal Kaygı t Testi Sonuçları

Puan	Cinsiyet	N	\bar{x}	ss	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Olumsuz Değerlendirilme Korkusu	Erkek	150	14,97	5,029	,411	,263	298	,792
	Kız	150	14,80	5,900	,482			
Genel Durumlarda Huzursuzluk	Erkek	150	9,73	3,014	,246	,174	298	,862
	Kız	150	9,67	3,585	,293			
Yeni Durumlarda Sosyal Kaygı	Erkek	150	16,65	4,307	,352	,869	298	,386
	Kız	150	16,19	4,850	,396			
Toplam Sosyal Kaygı	Erkek	150	41,35	10,012	,817	,533	298	,595
	Kız	150	40,65	12,405	1,013			

Tablo 12 incelendiğinde öğrencilerin cinsiyetlerine göre “sosyal kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmek için bağımsız grup t test uygulanmıştır. Test sonucunda toplam ölçek ile hiç bir alt boyutta grupların aritmetik ortalamaları

arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.” ($t=,263$; $p>,05$; $t=,174$; $p>,05$; $t=,869$; $p>,05$; $t=,533$; $p>,05$).

4.3.4. Öğrencilerin Aileleriyle Birlikte Yaşamalarına Göre Benlik Saygısı ve Sosyal Kaygı Düzeyleri

Öğrencilerin aileleriyle birlikte yaşamalarına göre benlik saygısı ve sosyal kaygı düzeyleri aşağıda verilmiştir.

Tablo 13

Öğrencilerin Aileleriyle Birlikte Yaşamalarına Göre Benlik Saygısı Mann Whitney U Testi Sonuçları

Puan	Aileleriyle Birlikte Yaşama	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	U	z	P
Benlik Saygısı	Evet	289	152,24	43997,00	1087,000	-1,784	,074
	Hayır	11	104,82	1153,00			
	Toplam	300					

Tablo 13. incelendiğinde öğrencilerin aileleriyle birlikte yaşamalarına göre “benlik saygısı algıları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmek için Mann Whitney u uygulanmıştır. Test sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır” ($u=1087,000$; $p>,05$).

Tablo 14

Öğrencilerin Aileleriyle Birlikte Yaşama Durumuna Göre Sosyal Kaygı Mann Whitney U Testi Sonuçları

Puan	Aileleriyle Birlikte Yaşama	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	U	z	P
Olumsuz Değerlendirilme Korkusu	Evet	289	150,66	43541,50	1542,500	-,167	,868
	Hayır	11	146,23	1608,50			
	Toplam	300					
Genel Durumlarda Huzursuzluk	Evet	289	150,83	43589,00	1495,000	-,337	,736
	Hayır	11	141,91	1561,00			
	Toplam	300					
Yeni Durumlarda Sosyal Kaygı	Evet	289	151,43	43763,00	1321,000	-,953	,340
	Hayır	11	126,09	1387,00			
	Toplam	300					
Toplam Sosyal Kaygı	Evet	289	151,18	43691,00	1393,000	-,696	,486
	Hayır	11	132,64	1459,00			
	Toplam	300					

Tablo 14 incelendiğinde öğrencilerin aileleriyle birlikte yaşama durumlarına göre sosyal kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmek için Mann Whitney u testi uygulanmıştır. Test sonucunda toplam ölçek ile hiç bir alt boyutta grupların aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. ($z=-,167$; $p>,05$; $z=-,337$; $p>,05$; $z=-,953$; $p>,05$; $z=-,696$; $p>,05$).

4.3.5. Öğrencilerin Anne Baba Birlikteliğine Göre Benlik Saygısı ve Sosyal Kaygı Düzeyleri

Öğrencilerin anne baba birlikteliğine göre benlik saygısı ve sosyal kaygı düzeyleri aşağıda verilmiştir.

Tablo 15
Öğrencilerin Anne Baba Birlikteliğine Göre Benlik Saygısı Mann Whitney U Testi Sonuçları

Puan	Anne baba birlikte	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	U	z	p
Benlik Saygısı	Evet	283	151,56	42892,00	2105,000	-,867	,386
	Hayır	17	132,82	2258,00			
	Toplam	300					

Tablo 15. incelendiğinde öğrencilerin anne babalarıyla “birlikte yaşamalarına göre benlik saygısı algıları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmek için Mann Whitney u uygulanmıştır. Test sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır”(u=2105,000; $p>,05$).

Tablo 16
Öğrencilerin Anne Baba Birlikteliğine Göre Sosyal Kaygı Mann Whitney U Testi Sonuçları

Puan	Birliktelik	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	U	z	p
Olumsuz Değerlendirilme Korkusu	Evet	283	150,26	42524,50	2338,500	-,193	,847
	Hayır	17	154,44	2625,50			
	Toplam	300					
Genel Durumlarda Huzursuzluk	Evet	283	152,07	43036,50	1960,500	-1,288	,198
	Hayır	17	124,32	2113,50			
	Toplam	300					
Yeni Durumlarda Sosyal Kaygı	Evet	283	151,83	42966,50	2030,500	-1,082	,279
	Hayır	17	128,44	2183,50			
	Toplam	300					
Toplam Sosyal Kaygı	Evet	283	151,47	42866,50	2130,500	-,792	,428
	Hayır	17	134,32	2283,50			
	Toplam	300					

Tablo 16. incelendiğinde “öğrencilerin anne baba birlikteliğine göre sosyal kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmek için Mann Whitney u testi uygulanmıştır. Test sonucunda toplam ölçek ile hiç bir alt boyutta grupların aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.” ($z=-,193$; $p>,05$; $z=-1,288$; $p>,05$; $z=-1,082$; $p>,05$; $z=-,792$; $p>,05$).

4.3.6. Öğrencilerin Ailelerinin Ekonomik Durumuna Göre Benlik Saygısı ve Sosyal Kaygı Düzeyleri

Öğrencilerin ailelerinin ekonomik durumuna göre benlik saygısı ve sosyal kaygı düzeyleri aşağıda verilmiştir.

Tablo 17
Öğrencilerin Ailelerinin Ekonomik Durumuna Göre Benlik Saygısı t Testi Sonuçları

Puan	Ekonomik Durum	N	\bar{x}	ss	Sh	t Testi		
						t	sd	p
Benlik Saygısı	İyi	112	43,29	4,242	,401	2,511	298	,013
	Orta	188	42,01	4,308	,314			

Tablo 17. incelendiğinde “öğrencilerin ailelerinin ekonomik durumlarına göre benlik saygısı algıları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmek için bağımsız grup t testi uygulanmıştır. Test sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur ($t=2,511$; $p<,05$). Ailelerinin ekonomik durumu iyi olanların benlik saygılarının orta olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.”

Tablo 18
Öğrencilerin Ailelerinin Ekonomik Durumuna Göre Sosyal Kaygı t Testi Sonuçları

Puan	Ekonomik Durum	N	\bar{x}	ss	Sh \bar{x}	t Testi		
						t	Sd	p
Olumsuz Değerlendirilme Korkusu	İyi	112	14,37	4,985	,471	-1,265	298	,207
	Orta	188	15,19	5,735	,418			
Genel Durumlarda Huzursuzluk	İyi	112	9,64	3,022	,286	-,231	298	,818
	Orta	188	9,73	3,472	,253			
Yeni Durumlarda Sosyal Kaygı	İyi	112	16,01	4,511	,426	-1,190	298	,235
	Orta	188	16,66	4,623	,337			
Toplam Sosyal Kaygı	İyi	112	40,02	10,485	,991	-1,167	298	,244
	Orta	188	41,59	11,683	,852			

Tablo 18 incelendiğinde “öğrencilerin ailelerinin ekonomik durumlarına göre sosyal kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmek için bağımsız grup t test uygulanmıştır. Test sonucunda toplam ölçek ile hiç bir alt boyutta grupların aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.” ($t=-1,267$; $p>,05$; $t=-,231$; $p>,05$; $t=-1,190$; $p>,05$; $t=-1,167$; $p>,05$).

4.3.7. Öğrencilerin Anne Eğitim Durumuna Göre Benlik Saygısı ve Sosyal Kaygı Düzeyleri

Öğrencilerin anne eğitim durumuna göre benlik saygısı ve sosyal kaygı düzeyleri aşağıda verilmiştir.

Tablo 19

Öğrencilerin Anne Eğitim Durumuna Göre Benlik Saygısı ANOVA Testi Sonuçları

<i>f</i> , \bar{x} ve <i>ss</i> Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Gruplar	N	\bar{x}	<i>ss</i>	Var. K.	KT	<i>Sd</i>	KO	F	P
Benlik Saygısı	İlkokul	168	42,32	4,438	G. Arası	13,576	2	6,788	,362	,697
	Ortaokul	73	42,58	4,058	G. İçi	5569,394	297	18,752		
	Lise	59	42,86	4,345	Toplam	5582,970	299			
	Toplam	300	42,49	4,321						

Tablo 19 incelendiğinde “öğrencilerin anne eğitim durumuna göre benlik saygısı algıları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Test sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır” ($F=362$; $p>,05$).

Tablo 20

Öğrencilerin Anne Eğitimine Göre Sosyal Kaygı ANOVA Testi Sonuçları

<i>f</i> , \bar{x} ve <i>ss</i> Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Anne Eğitim	N	\bar{x}	<i>ss</i>	Var. K.	KT	<i>Sd</i>	KO	F	P
Olumsuz Değerlendirilme Korkusu	İlkokul	168	14,70	5,208	G. Arası	96,318	2	48,159	1,614	,201
	Ortaokul	73	14,40	5,286	G. İçi	8860,598	297	29,834		
	Lise	59	16,00	6,325	Toplam	8956,917	299			
	Toplam	300	14,88	5,473						
Genel Durumlarda Huzursuzluk	İlkokul	168	9,74	3,354	G. Arası	2,306	2	1,153	,105	,901
	Ortaokul	73	9,55	3,354	G. İçi	3266,694	297	10,999		
	Lise	59	9,78	3,157	Toplam	3269,000	299			
	Toplam	300	9,70	3,307						
Yeni Durumlarda Sosyal K	İlkokul	168	16,71	4,492	G. Arası	185,073	2	92,536	1,309	,272
	Ortaokul	73	16,40	4,651	G. İçi	6099,844	297	20,538		
	Lise	59	15,59	4,738	Toplam	6284,917	299			
	Toplam	300	16,42	4,585						
Toplam Sosyal Kaygı	İlkokul	168	41,15	11,098	G. Arası	43,789	2	21,894	,172	,842
	Ortaokul	73	40,34	10,809	G. İçi	37856,211	297	127,462		
	Lise	59	41,37	12,369	Toplam	37900,000	299			
	Toplam	300	41,00	11,259						

Tablo 20 incelendiğinde “öğrencilerin anne eğitim durumuna göre sosyal kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Test sonucunda toplam ölçek ile hiç bir alt boyutta grupların aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.” (F=1,614; p>,05; F=,105; p>,05; F=1,309; p>,05; F=,172; p>,05).

4.3.8. Öğrencilerin Baba Eğitim Durumuna Göre Benlik Saygısı ve Sosyal Kaygı Düzeyleri

Öğrencilerin baba eğitim durumuna göre benlik saygısı ve sosyal kaygı düzeyleri aşağıda verilmiştir.

Tablo 21
Öğrencilerin Baba Eğitim Durumuna Göre Benlik Saygısı ANOVA Testi Sonuçları

<i>f</i> , <i>x</i> ve <i>ss</i> Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Gruplar	N	\bar{x}	<i>ss</i>	Var.K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	F	<i>P</i>
Benlik Saygısı	İlkokul	103	41,37	4,457	G.Arası	201,255	2	100,628	5,553	,004
	Ortaokul	78	42,90	3,826	G.İçi	5381,715	297	18,120		
	Lise	119	43,19	4,346	Toplam	5582,970	299			
	Toplam	300	42,49	4,321						

Tablo 21. incelendiğinde “öğrencilerin baba eğitim durumuna göre benlik saygısı algıları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Test sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur (F=5.553; p<,05). Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı Scheffe testi uygulanmış, test sonuçları tablo 21.’de verilmiştir.”

Tablo 22
Öğrencilerin Baba Eğitim Durumuna Göre Scheffe Testi Sonuçları

Boyut	Baba Mezuniyet (i)	Baba Mezuniyet(j)	$\bar{x}_i - \bar{x}_j$	$Sh_{\bar{x}}$	<i>P</i>
Benlik Saygısı	İlkokul	Ortaokul	-1,529	,639	,059
		Lise	-1,824*	,573	,007
	Ortaokul	İlkokul	1,529	,639	,059
		Lise	-,296	,620	,892
	Lise	İlkokul	1,824*	,573	,007
		Ortaokul	,296	,620	,892

Tablo 22 incelendiğinde “öğrencilerin babalarının eğitimlerine göre benlik algısının hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan Scheffe testi sonucunda,

söz konusu farklılığın babaları ilkokul mezunu olanlar ile babaları lise mezunu olanlar arasında olduğu, babaları lise mezunu olanların daha yüksek benlik saygısına sahip oldukları olduğu görülmüştür. En düşük benlik saygısı ise babaları ilkokul mezunu olan grubun olduğu tespit edilmiştir.”

Tablo 23

Öğrencilerin Baba Eğitimine Göre Sosyal Kaygı ANOVA Testi Sonuçları

<i>f</i> , \bar{X} ve <i>SS</i> Değerleri				ANOVA Sonuçları						
Puan	Baba Eğitimi	<i>N</i>	\bar{X}	<i>SS</i>	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Olumsuz Değerlendirilme Korkusu	İlkokul	103	15,47	6,011	G. Arası	74,803	2	37,401	1,251	,288
	Ortaokul	78	14,99	4,844	G. İçi	8882,114	297	29,906		
	Lise	119	14,31	5,360	Toplam	8956,917	299			
	Toplam	300	14,88	5,473						
Genel Durumlarda Huzursuzluk	İlkokul	103	9,79	3,656	G. Arası	11,372	2	5,686	,518	,596
	Ortaokul	78	9,94	3,343	G. İçi	3257,628	297	10,968		
	Lise	119	9,47	2,960	Toplam	3269,000	299			
	Toplam	300	9,70	3,307						
Yeni Durumlarda Sosyal K	İlkokul	103	17,14	5,086	G. Arası	95,308	2	47,654	2,287	,103
	Ortaokul	78	16,37	4,169	G. İçi	6189,609	297	20,840		
	Lise	119	15,82	4,331	Toplam	6284,917	299			
	Toplam	300	16,42	4,585						
Toplam Sosyal Kaygı	İlkokul	103	42,39	12,780	G. Arası	436,879	2	218,440	1,732	,179
	Ortaokul	78	41,29	9,619	G. İçi	37463,121	297	126,138		
	Lise	119	39,61	10,767	Toplam	37900,000	299			
	Toplam	300	41,00	11,259						

Tablo 23 incelendiğinde “öğrencilerin baba eğitim durumuna göre sosyal kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Test sonucunda toplam ölçek ile hiç bir alt boyutta grupların aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.” (F=1,252; p>,05; F=,518; p>,05; F=2,287; p>,05; F=1,732; p>,05).

4.3.9. Öğrencilerin Yaşadıkları Yere Göre Benlik Saygısı ve Sosyal Kaygı Düzeyleri

Öğrencilerin yaşadıkları yere göre benlik saygısı ve sosyal kaygı düzeyleri aşağıda verilmiştir.

Tablo 24

Öğrencilerin Yaşadıkları Yere Göre Benlik Saygısı ANOVA Testi Sonuçları

<i>f</i> , <i>x</i> ve <i>SS</i> Değerleri				ANOVA Sonuçları						
Puan	Gruplar	<i>N</i>	\bar{x}	<i>SS</i>	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Benlik Saygısı	Şehirde	196	42,51	4,458	G. Arası	12,757	2	6,378	,340	,712
	Köyde	43	42,05	4,174	G. İçi	5570,213	297	18,755		
	Pansiyonda	61	42,75	4,007	Toplam	5582,970	299			
	Toplam	300	42,49	4,321						

Tablo 24. incelendiğinde “öğrencilerin yaşadıkları yere göre benlik saygısı algıları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Test sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır” ($F=,340$; $p>,05$).

Tablo 25

Öğrencilerin Yaşadıkları Yere Göre Sosyal Kaygı ANOVA Testi Sonuçları

<i>f</i> , \bar{x} ve <i>ss</i> Değerleri				ANOVA Sonuçları						
Puan	Yaşam Yeri	<i>N</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Olumsuz Değerlendirilme Korkusu	Şehirde	196	14,53	5,575	G. Arası	100,179	2	50,089	1,680	,188
	Köyde	43	16,19	5,044	G. İçi	8856,738	297	29,821		
	Pansiyonda	61	15,10	5,366	Toplam	8956,917	299			
	Toplam	300	14,88	5,473						
Genel Durumlarda Huzursuzluk	Şehirde	196	9,49	3,502	G. Arası	23,901	2	11,951	1,094	,336
	Köyde	43	10,05	2,760	G. İçi	3245,099	297	10,926		
	Pansiyonda	61	10,11	2,984	Toplam	3269,000	299			
	Toplam	300	9,70	3,307						
Yeni Durumlarda Sosyal Kaygı	Şehirde	196	15,99	4,789	G. Arası	185,073	2	92,536	4,506	,012
	Köyde	43	18,28	3,948	G. İçi	6099,844	297	20,538		
	Pansiyonda	61	16,48	4,027	Toplam	6284,917	299			
	Toplam	300	16,42	4,585						
Toplam Sosyal Kaygı	Şehirde	196	40,02	11,708	G. Arası	749,220	2	374,610	2,995	,052
	Köyde	43	44,51	9,760	G. İçi	37150,780	297	125,087		
	Pansiyonda	61	41,69	10,345	Toplam	37900,000	299			
	Toplam	300	41,00	11,259						

Tablo 24. “incelendiğinde öğrencilerin yaşadıkları yere göre sosyal kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Test sonucunda toplam ölçek ile yeni durumlarda sosyal kaygı alt boyutunda anlamlı farklılık görülürken ($F=2,995$; $p<,05$; $F=4,506$; $p<,05$) diğer alt boyutlarda grupların aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. ($F=1,680$; $p>,05$; $F=1,094$; $p>,05$). Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı Scheffe testi uygulanmış, test sonuçları tablo 25’de verilmiştir.”

Tablo 26
Öğrencilerin Yaşadıkları Yere Göre Scheffe Testi Sonuçları

Puan	Yaşadıkları Yer (i)	Yaşadıkları Yer(j)	$\bar{x}_i - \bar{x}_j$	Sh $_{\bar{x}}$	p
Yeni Durumlarda Sosyal Kaygı	Şehirde	Köyde	-2,289*	,763	,012
		Pansiyonda	-,486	,664	,766
	Köyde	Şehirde	2,289*	,763	,012
		Pansiyonda	1,804	,902	,137
	Pansiyonda	Şehirde	,486	,664	,766
		Köyde	-1,804	,902	,137
Toplam Sosyal Kaygı	Şehirde	Köyde	-4,496	1,883	,052
		Pansiyonda	-1,673	1,640	,595
	Köyde	Şehirde	4,496	1,883	,052
		Pansiyonda	2,823	2,227	,449
	Pansiyonda	Şehirde	1,673	1,640	,595
		Köyde	-2,823	2,227	,449

Tablo 26. incelendiğinde “öğrencilerin yaşadıkları yere göre sosyal kaygılarının hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan Scheffe testi sonucunda, söz konusu farklılığın toplam ölçek ile yeni durumlarda sosyal kaygı alt boyutunda şehirde yaşayanlar ile köyde yaşayanlar arasında olduğu köyde yaşayanların sosyal kaygılarının daha yüksek olduğu görülmüştür.”

4.4. Regresyon Analizi Sonuçları

Örgütsel benlik saygısını, sosyal kaygı ölçeğinin alt boyutlarının ne derecede yordadığını belirlemek amacıyla yapılan çoklu Regresyon analizleri sonuçları ile demografik değişkenlerin benlik saygısı ve sosyal kaygıyı yordamasına ilişkin olarak bulgular aşağıda sunulmuştur.

Tablo 27
Çoklu Regresyon Analizleri Sonuçları

Değişkenler	B	Standart Hata	B	T	p	
Sabit	49,643	,864		57,487	,000	
Olumsuz Değerlendirilme Korkusu	-,157	,052	-,199	-3,043	,003	
Genel Durumlarda Huzursuzluk	-,346	,089	-,265	-3,884	,000	
Yeni Durumlarda Sosyal Kaygı	-,089	,062	-,095	-1,447	,149	
			R=5582,970	R ² =423,760	F=29,091	P=,000

Tablo 27’de “görüldüğü gibi Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Genel Durumlarda Huzursuzluk, Yeni Durumlarda Sosyal Kaygı bağımsız değişkenlerinin bağımlı değişken olan Benlik Saygısını yordamasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçları incelendiğinde; anlamlı bir ilişki olduğu sonucu ortaya çıkmıştır (R= 5582,970, R²= 423,760, p<.01). Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin benlik saygısı üzerindeki görece önem sırası; Genel Durumlarda Huzursuzluk, Olumsuz Değerlendirilme Korkusu ve Yeni Durumlarda Sosyal Kaygıdır. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde Olumsuz Değerlendirilme Korkusu ile Genel Durumlarda Huzursuzluk Benlik saygısı üzerinde önemli (anlamlı) bir yordayıcı olduğu görülürken Yeni Durumlarda Sosyal Kaygı değişkeninde ise anlamlı ilişki görülmemiştir. Benlik saygısı ile sosyal kaygı arasında negatif yönde bir ilişki vardır.”

Tablo 28

Demografik Değişkenler ile Benlik Saygısı Çoklu Regresyon Analizleri Sonuçları

Değişkenler	B	Standart Hata	B	t	P
Sabit	44,050	1,675		26,296	,000
Yaş	-,265	,244	-,062	-1,084	,279
Ekonomik durum	-,912	,546	-,102	-1,670	,096
Anne eğitim	-,499	,376	-,091	-1,328	,185
Baba eğitim	,914	,349	,182	2,618	,009
Kaç kardeş	-,202	,268	-,044	-,753	,452
		R,222a	R ² =,049	F=3,049	P=,011b

Tablo 27’de “görüldüğü gibi yaş, ailenin ekonomik durumu, anne eğitim, baba eğitim, kardeş sayısı bağımlı değişken olan Benlik Saygısını yordamasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçları incelendiğinde; anlamlı bir ilişki olduğu sonucu ortaya çıkmıştır (R= ,222a, R²=,049, p<.05). Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin benlik saygısı üzerindeki anlamlı etkisi olan değişkenin baba eğitim düzeyi olduğu görülmektedir. Diğer değişkenlerde ise anlamlı ilişki görülmemiştir. Benlik saygısı ile baba eğitim düzeyi arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki vardır. Baba eğitim düzeyi arttıkça benlik saygısı da artmaktadır.”

Tablo 29

Demografik Değişkenler ile Sosyal Kaygı Çoklu Regresyon Analizleri Sonuçları

Değişkenler	B	Standart Hata	B	t	P
Sabit	41,635	4,432		9,395	,000
Yaş	-,502	,646	-,045	-,777	,438
Ekonomik durum	1,004	1,445	,043	,695	,488
Anne eğitim	1,167	,994	,082	1,174	,241
Baba eğitim	-1,736	,924	-,133	-1,879	,061
Kaç kardeş	,361	,708	,030	,510	,611
		R=,141a	R ² =,020	F=1,193	P=,312b

Tablo 29’de“görüldüğü gibi yaş, ailenin ekonomik durumu, anne eğitim, baba eğitim, kardeş sayısı , Sosyal Kaygı bağımlı değişkenini yordamasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçları incelendiğinde; anlamlı bir ilişki olduğu sonucu ortaya çıkmıştır” (R= ,141 R2= ,020, p>.05).

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu araştırmanın amacı İmam Hatip Lisesi öğrencilerinde benlik saygısı ve sosyal kaygı arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu amaç doğrultusunda etkisi incelenen demografik değişkenlerle (yaş, ekonomik düzey, anne ve baba eğitim düzeyi, kardeş sayısı) bağımlı değişkenler (sosyal kaygı ve benlik saygısı) arasında bağımlı değişkenlerin birbirleriyle ilişkisi tespit edilmiş ele alınan değişkenler temelinde oluşturulan gruplar arasında benlik saygısı ve sosyal kaygı düzeyleri bakımından farklılık olup olmadığı araştırılmış ve benlik saygısını yordayan değişkenlerin belirlenmesine çalışılmıştır.

Tartışma

Korelasyon Analizi Bulgularının Tartışılması

Benlik saygısı ile sosyal kaygı arasında negatif korelasyonlu anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Benlik saygısı arttıkça sosyal kaygı azalmaktadır. Öğrencilerin ekonomik durum ile benlik saygısı arasında düşük düzeyde olumsuz ve anlamlı ilişki bulunmuştur. Ayrıca öğrencilerin baba eğitim değişkeni ile benlik saygısı arasında düşük düzeyde pozitif ve anlamlı; yeni durumlarda sosyal kaygı arasında düşük düzeyde negatif ve anlamlı ilişki vardır.

Bu bulgulara benzer şekilde Zaeema vd.nin(2013) ergenlik çağındaki öğrencilerin sosyal kaygı ve benlik saygısı arasındaki ilişkisini araştırdığı çalışmasında, benlik saygısı ile sosyal kaygı arasında negatif korelasyonun bulunduğu sonucuna varılmıştır. Bu iki değişken arasındaki aynı eğilimler ailenin cinsiyet, yaş ve aylık gelirinin etkilerini kontrol ettikten sonra bulunmuştur. Daha fazla açıklama için yapılan regresyon analizi sonucunda, benlik saygısının sosyal kaygının gelişiminde etkili olduğu bulgusu elde edilmiştir.

Benlik saygısı ile sosyal kaygı arasında negatif yönde bir ilişki vardır. Türe (2009) 398 üniversite öğrencisi üzerinde, sosyal kaygı düzeyi ile benlik saygısı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda benlik saygısı yüksek olanların, benlik saygısı düşük ve orta olanlara göre sosyal kaygı düzeylerinin düşük olduğu saptanmıştır. Erözkan (2011) sosyal kaygının kaygı duyarlılığı, benlik saygısı ve kişilerarası duyarlılık ile olan ilişkisini belirtmeye yönelik betimsel bir araştırma yapmıştır. Araştırma sonucunda kaygı duyarlılığın alt boyutlarından biri olan sosyal çevrelerde fark edilebilen kaygı

belirtilerinden korkma, benlik saygı ile bireylerarası alt boyutları olan bireylerarası farkındalık, onaylanma ihtiyacı ve çekingenliğin sosyal kaygının önemli yordacıları oldukları belirtilmiştir.

Eriş ve İkiz (2013), benlik saygısı ve sosyal kaygı arasındaki bağlantıyı ergenlik çağındaki bireyler üzerinde araştırmışlardır. Toplam 300 ergen üzerinde yapılan çalışmaların yer aldığı bu araştırmada ulaşılan sonuçlar benlik saygısının beden imajı algısı ile bağlantılı olduğu sonucuna varmışlardır. Okul başarısının ergenlerin benlik saygısı üzerinde oldukça fazla etkiye sahip olduğu, bu çalışmanın sonuçları arasında bulunmaktadır. Benlik saygısı ile sosyal kaygı arasındaki bağlantıya dair sonuç ise ters orantılı olduğu belirtilmiştir. Yani benlik saygısının yükselmesi, sosyal kaygıyı önemli ölçüde düşürdüğü belirtilmiştir.

Benlik saygısı düşük olan kişi dışa dönük bir insan ise, hayal kırıklığının kökeni konusunda daha fazla eğilimlidir. Bu çocuğun yüzünde kibirli ve övünebilir ve benlik saygısı düşük olmakla birlikte bir izlenim bırakır. Aşırı düzeyde, bu Jung tarafından tanımlanan klasik "inferiorlik kompleksi" ni yansıtacaktır. Bununla birlikte, birey içe dönük bir mizaca sahip olduğu şeklinde tanımlanabilirse, birey, muhtemelen düşük benlik saygısında bir tezahürat olan utangaç çekingen bir davranışı çekip gösterecektir. Yukarıda özetlenen her iki durumda da, birey başarısızlık duygusundan uzak durur (Toole, 1995). Bilgin'in (2001) ergenlerde kaygı ile benlik arasındaki ilişkiyi araştırdığı çalışmasında, ergenlerin benlik saygısı seviyeleri ile sürekli kaygı seviyeleri arasında olumsuz ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Gruplar Arası Karşılaştırma Sonuçlarının Tartışılması

Öğrencilerin yaşlarına göre benlik saygısında anlamlı farklılığın olduğu, söz konusu farklılığın 14 yaş grubu ile 16 yaş grubu arasında olduğu 16 yaş grubunun benlik algısının düşük olduğu görülmüştür. En yüksek benlik algısı ise 14 yaş grubunda olduğu belirlenmiştir. Bu bulguya benzer şekilde Akduman ve ark. (2007) yaptıkları çalışmada çocukların yaşı, cinsiyeti, anne- baba öğrenim düzeyleri kendilik algısı üzerinde, kardeş sayısının ve sosyo-ekonomik seviyenin ise hem kendilik algısında hem de saldırganlık eğiliminde anlamlı bir farklılık oluşturduğu, kendilik algısının saldırganlık eğilimiyle ilişkili olduğu bu ilişkinin olumsuz yönde korelasyon oluşturduğu tespit edilmiştir. Duman (2016) bireylerin kardeş sayıları ile kendine güven yaklaşım ölçeği açısından

anlamli olarak nitelendirilebilecek bir farklıliğın olduğunu belirlemiştir. Tek çocuk olarak yetişmiş bireylerin kardeşleriyle birlikte yetişen bireylere göre kendine güvenli yaklaşım düzeylerinin daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Birinci çocukların benlik saygısının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Literatüre bakıldığında Dilek (2007) değişik eğitim programlarına katılım gösteren lise II. Sınıf ğrencileri üzerinde benlik saygısı düzeyleri ile ana babaların benlik saygısı düzeyleri arasında ilişkiyi incelediği araştırmada benlik saygısı düzeyinin cinsiyete göre farklılaşmaya yol açmadığı grlmştir.

Öğrencilerin sınıflarına, cinsiyetlerine, aileleriyle birlikte yaşamlarına, anne ve baba birlikteliğine, anne eğitim durumuna, kardeş sayısı, yaşadıkları yere göre benlik saygısı algıları arasında anlamli bir farklılık bulunmamıştır. Küçükali (2016) ortaöğretime devam eden öğrencilerin devlet okulu ve kolej eğitimi arasındaki farklılaşmaya yönelik olarak kişisel uyumları, benlik saygıları ve liderlik özelliklerinde farklılıkları araştırmıştır. Sonuçlar incelendiğinde devlet okuluna devam eden ortaöğretim öğrencileri liderlik düzeyi açısından ve benlik saygıları açısından koleje devam eden ortaöğretim öğrencilerine göre daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Kolejde eğitim gören öğrencilerin kişisel uyumu devlet okuluna devam eden öğrencilere oranlandığında daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Sosyodemografik değişkenler açısından bakıldığında ise cinsiyet değişkeni ele alındığında erkek öğrencilerin liderlik ve kişisel uyum tutumlarının kız öğrencilere oranla daha yüksek olduğu bulunmuştur. Kız ğrencilerin ise benlik saygısı erkek öğrencilere oranla daha yüksek olarak belirlenmiştir. Çalışmaya katılan lise ğrencilerinin cinsiyetlerine göre kişisel uyum, benlik saygısı ve liderlik tutumu anlamli farklılığın olduğu tespit edilmiştir.

Vishalakshi ve Yeshodhara (2012) yaptıkları araştırma sonucunda bu sonuç paralelinde kız öğrencilerin benlik saygısı erkek öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu sonuca neden olan faktörün cinsiyetlere göre eğitim Şeklinin ailede farklılaştığı aile ve toplumsal kültürün bu sonuçlara yol açtığı yorumu yapılmıştır. Dilek (2007) değişik eğitim programlarına katılım gösteren lise II. Sınıf ğrencileri üzerinde benlik saygısı düzeyleri ile ana babaların benlik saygısı düzeyleri arasında ilişkiyi incelediği araştırmada benlik saygısı düzeyinin cinsiyete göre farklılaşmaya yol açmadığı grlmştir. Araştırma sonuçları incelendiği araştırmasında 200 öğrenciden toplanan verilerin analizi sonucunda benlik saygısı ile cinsiyetleri arasında ilişki saptanamamıştır.

Ahmed ve ark. (2014) erkeklerin benlik saygısını kadınlardan daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Bu sonuç kız öğrencilerde yüksek benlik saygısı olduğu bulgusuyla farklılaşmaktadır. Aryana (2010) kız ve erkek öğrencilerin benlik saygısı düzeylerinde farklılaşma bulmamıştır. Bu araştırma farklılığın olmadığını tespit eden diğer araştırmalarla paralellik göstermektedir. Çankaya (2007) yaptığı araştırma sonucunda yukarıdaki araştırma bulgusuna benzer şekilde lise 1. ve 2. sınıf öğrencilerinde cinsiyetin benlik saygısı açısından anlamlı bir farklılığa yol açmadığı tespit etmiştir. Uyanık ve arkadaşları (2004), sosyo-ekonomik düzeyleri dikkate alarak oluşturduğu araştırmalarında lise öğrencileri arasında benlik saygısı düzeyleri incelendiğinde cinsiyete göre anlamlı bir farklılık tespit etmemiş olsa da erkek öğrencilerin benlik saygısı puanları kız öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur. Büyükhahin ve Atıcı (2009) da aynı şekilde erkeklerin benlik saygısını kızlardan olduğu tespit edilmiş olsa da istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Tözün (2010), benlik saygısı üzerinde yazdığı makalede benlik saygısı olgusunun da ergenlik döneminin önemine işaret etmiş kadın olmanın benlik saygısı ile bağlantılı bir unsur olabileceği ve ailenin yanı sıra arkadaşların, toplumsal kabul görmesinin, sosyal ortamın ve beden imajının benlik saygısını etkileyebileceği belirtmiştir. Aksüt (2011) öğrencilerin benlik saygısı, ebeveyn tutumları ve öğrencilerin yabancı dil öğrenimindeki başarıları arasında bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yürüttüğü çalışmanın sonunda öğrencilerin cinsiyetleri düşünüldüğünde, erkek ve kız öğrencilerin benlik saygıları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Küçükali (2016) cinsiyet değişkeni ele alındığında erkek öğrencilerin liderlik ve kişisel uyum tutumlarının kız öğrencilere oranla daha yüksek olduğu bulunmuştur. Kız öğrencilerin ise benlik saygısı tutumu erkek öğrencilere oranla daha yüksek olarak belirlenmiştir. Duman (2016) Çalışmada bireylerin cinsiyetlerine göre gruplar arası kendine güvenli yaklaşım ölçeği puanı anlamlı fark bulunduğu, kızların erkeklere oranla kendine güvenli yaklaşım düzeyinin yüksek olduğu görülmektedir.

Farhan ve Khan (2015) farklı özel üniversitelerden gelen üç yüz öğrenciden toplanan bulgular incelendiğinde benlik saygısı ve stresin birbirleriyle güçlü bir şekilde ilişkili olduğunu, ancak cinsiyetin öğrencilerin stres düzeyi ve benlik saygısı üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığını ortaya koymuştur. Dahası benlik saygısı ve stresin öğrencilerin akademik performansıyla anlamlı bir korelasyon göstermediği bulunmuştur. Yine Emil (2003) üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada kız ve erkekleri, başarılı olan ve

olmayanları öz benlik saygısı açısından incelemiştir. Çalışma sonucu incelendiğinde öğrencilerin büyük çoğunluğunun öz benlik saygıları yüksek çıkarken, başarılı olan öğrencilerin yine öz benlik saygısı daha yüksek bulunmuştur. Cinsiyet ise farklılaşmaya yol açmamıştır. Saygılı ve ark. (2015), “eğitim düzeyinin benlik saygısı üzerindeki etkisinin incelenmesi başlıklı makalede 285 öğrenci üzerinde araştırma yapmışlardır. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre eğitim düzeyinin yükselmesi, benlik saygısını artırmaktadır. Başka bir ifadeyle bu çalışmada eğitim seviyesi ile benlik saygısı arasında doğru orantılı -pozitif yönlü- bir ilişki tespit edilmiştir.” Bu bulgudan farklı olarak Haktanır ve Baran (1996), “gençlerin benlik saygısı düzeyleri ile anne baba tutumlarını algılamalarını inceledikleri çalışmalarında; gencin cinsiyetinin algılanan demokratik ve ilgisiz, sosyo-ekonomik düzeyin demokratik otoriter ve ilgisiz, annenin çalışma durumunun demokratik, doğum sırası ve kardeş sayısının otoriter ve ilgisiz anne-baba tutumlarında, sosyo-ekonomik düzey ile doğum sırasının ise gencin benlik saygısında farklılık yarattığı belirtilmiştir. Gencin benlik saygısı ile anne baba tutumları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu; demokratik anne-baba tutumunun gencin yüksek özsaygıya sahip olmasına neden olurken, otoriter ve ilgisiz tutumun düşük özsaygıya yol açtığı belirtilmiştir.”

Öğrencilerin ailelerinin ekonomik durumlarına göre benlik saygısı algıları bakımından anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ailelerinin ekonomik durumu iyi olanların benlik saygıları orta olan öğrencilere göre daha yüksektir.

Öğrencilerin babalarının eğitimlerine göre benlik saygısı algısında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Söz konusu farklılığın babaları ilkokul mezunu olanlar ile babaları lise mezunu olanlar arasında olduğu, babaları lise mezunu olanların daha yüksek benlik saygısına sahip oldukları olduğu görülmüştür. Bulguyu destekler şekilde en düşük benlik saygısına ise babaları ilkokul mezunu olan grubun sahip olduğu tespit edilmiştir.

Köknel'e (2005) göre anne ve babanın eğitim durumu arttıkça çocuğa karşı daha demokratik tutum ve davranışlarda bulunmaktadır. Bunun yanı sıra anne ve babanın eğitim düzeyinin yüksek olması çocuk üzerinde kaygıya neden olabilmektedir. Eğitim düzeyi yüksek olan ailelerde çocuğunu yakından takip etmesi gerekmektedir. Eğitim seviyesi düşük olan aile bireylerinde ise çocuğa olan ilgi daha düşüktür.

Tekbaş (2009) babaların eğitim düzeyi düştükçe; öğrencilerin başta kaygıları olmak üzere sınavdaki başarılarıyla kendilerine saygıyı eşdeğer görmeleri, sınava hazırlanırken ya da sınav sırasında dikkat toplamakta güçlük çekmelerinin arttığı görülmektedir. Bu bulguların olası nedenleri; öğrencilerin babalarının çalışma yaşantılarını, toplum içindeki konumlarını ve eğitimlerini gördüklerinde gelecekte aynı sıkıntıları yaşamak istememeleri olabilir. Kayapınar (2006) Afyonkarahisar’da yaptığı çalışmada, bizim bulgularımızla benzer biçimde, babanın eğitim düzeyi arttıkça öğrencinin kaygısının azaldığını ortaya koymuştur.

Benlik saygısı düşük, kendisinden memnun olmayan bireyler, kendilerini reddetme hissi hissetme seviyesine kadar bile hor görürler. Bu kişiler başarısız olabilecek bir şeye girişmeyi zor buluyorlar. Eleştirileri kabul etmek, sorunların çözümünde yardım istemek ya da başkalarıyla açık olmaktan kötü muamele yapmak konusunda isteksiz olabilirler. Öte yandan yüksek benlik saygısı olan bireylerin kendilerine güvenleri vardır. Bu bireyler kendilerini nihai olarak mükemmel görmese de, gerçekçi hedefler koyar, sınırlamalarını tanırlar ve başarılarından memnundurlar. Bu, bireyin kendi değerinin genel bir yorumuna karar verme yeteneğine sahip olmasına ve bu da kişinin belirli durumlarda değer veya değersiz duygulara sahip olmasına neden olabilir (Toole, 1995).

Öğrencilerin yaşlarına, sınıflarına, cinsiyetlerine, aileleriyle birlikte yaşama, ekonomik durum, anne ve baba eğitim durumu, kardeş sayısına göre sosyal kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Bu bulguya benzer şekilde Tekbaş (2009) aile baskısı hisseden öğrencilerin daha kaygılı olduklarını bulmuştur. Ailelerinden baskı gördüklerini belirten ilköğretim öğrencileri çevrelerindeki insanların kendileriyle ilgili değerlendirmelerden daha fazla etkilenmekte, başarılarını kendilerine olan saygılarıyla eşdeğer tutmakta, gelecekle ilgili daha fazla endişe duymaktadırlar. Aile baskısı öğrencilerin genel kaygılarını da artırmaktadır. Kayapınar’ın (2006) Afyonkarahisar il merkezinde yaptığı çalışmada da otoriter ve baskıcı ailelerin çocuklarının kaygıları daha yüksek bulunmuştur.

Bilgin’in (2001) Cinsiyet değişkenine göre ergenlerin durumluk kaygı seviyeleri erkek ergenler aleyhine değişiklik göstermektedir. Alt sosyo-ekonomik seviyedeki kız ve erkek ergenlerin sürekli kaygı seviyeleri aynı kalırken, üst sosyo-ekonomik seviyedeki kız ve erkek ergenlerin sürekli kaygı puanları kız ergenler aleyhine farklılaşmaktadır. Çağlar,

Dinçyürek ve Arsan (2012) yaptıkları çalışmada “üniversite öğrencilerinin sosyal kaygılarının cinsiyetlerine, akademik başarılarına, ailenin gelir durumuna, ailenin eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını araştırmışlardır. Bulgular cinsiyet ve akademik başarı etkileşiminin öğrencilerin sosyal kaygılarında anlamlı bir fark yarattığını göstermektedir. Ailenin gelir durumu ve annenin eğitim düzeyinde sosyal kaçınma ve kritize edilme alt ölçeklerinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Annenin eğitim düzeyinin de değersizlik duygusu alt ölçeğinde anlamlı bir fark yarattığı görülmüştür.” Greca ve Lopez (1998) “ergenlerdeki sosyal kaygı ile akran ilişkileri ve sosyal işlevsellikleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmanın örneklemini lise 10. ve 12. sınıf aralığındaki 101 kız ve 149 erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Yapılan faktör analizinde, olumsuz değerlendirilme korkusu, sosyal kaçınma ve yeni durumlarda sosyal kaygı duyma olmak üzere üç boyut ortaya konmuştur. Bulgular arasında, kızların erkeklerden daha yüksek sosyal kaygıya sahip olduğu ve sosyal işlevsellikle daha bağlantılı olduğu, sosyal kaygısı yüksek olan öğrencilerin sınıf arkadaşları tarafından daha az kabul gördükleri ve desteklendikleri, sosyal kaygısı yüksek olan kızların daha az yakın arkadaşlıklar kurduğu yer almaktadır.” Britsch ve Wakefield (1998) “sosyal kaygı ve sosyal kaçınma üzerinde etnik kimliğin ve cinsiyet rollerinin etkisini araştırmak amacıyla 72 üniversite öğrencisi ile çalışmıştır. Etnik kimliğin ve cinsiyet rollerinin temel bir etkisinin olduğu ortaya çıkmıştır.”

Öğrencilerin sosyal kaygı puanlarının anne yaşama, anne ve baba birliktelik, anne eğitim, aile gelir durumu, kardeş sayısı, grupların aritmetik ortalamaları arasında genel kaygı ve hiçbir alt boyutta anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yalçınkaya (2011)’de “çalışma bulgularına benzer şekilde öğrencilerin anne babalarının eğitim düzeyleri ve maddi durumları ile öğrencilerin sosyal kaygısı arasında anlamlı bir ilişkiye rastlamamıştır.” Tekbaş (2009) anne eğitiminin kaygıda etkili olmadığını tespit etmiştir. Farklı olarak Kayapınar (2006) Afyonkarahisar’da yaptığı çalışmada ilköğretim öğrencilerinin annelerinin eğitim düzeyi yükseldikçe kaygı düzeylerinin azaldığını ortaya koymuştur. Aydın (2016) çalışmada kardeş sayısı değişkeni ile sınav kaygısı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Yine öğrencilerin sınav kaygısı ile okuduğu bölüm arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Türe (2009) “398 üniversite öğrencisi üzerinde, sosyal kaygı düzeyi ile benlik saygısı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda yaşı küçük olan öğrencilerin sosyal kaygılarının yüksek olduğu, yine sosyal kaygı düzeyi ile en uzun

süre köyde yaşamış olma, sosyo-ekonomik düzey, başarı algısı arasında ilişkili bulunmuştur. Benlik saygısı yüksek olanların, benlik saygısı düşük ve orta olanlara göre sosyal kaygı düzeylerinin düşük olduğu saptanmıştır.”

Atarbay (2017) “farklı bölümlerde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin sosyal kaygı düzeylerinin psikolojik dayanıklılıklarını yordama durumunu incelediği araştırmada, Edirne Trakya Üniversitesi’nde farklı lisans programlarında öğrenim gören 231 kız ve 128 erkek olmak üzere toplamda 359 öğrenciden toplanan verilerle yapılan analizler sonucunda, Sosyal kaygı puanları açısından bakıldığında, cinsiyet, baba eğitim durumu, aile aylık ortalama gelir, çalışma deneyimi, akraba ilişkileri ve arkadaşlarla görüşme sıklığı değişkenlerine göre anlamlı farklılık bulunmuştur. Yıldırım, Çırak ve Konan (2011) üniversite 1. ve 4. Sınıf öğretmen adaylarının sosyal kaygı düzeylerinin cinsiyet, sınıf düzeyleri, öğrenim türleri ve öğrenim gördükleri bölüm/programlar açısından incelemişler ve kız öğretmen adaylarının sosyal kaygı düzeylerinin erkek öğrencilere göre, birinci sınıf öğrencilerinin sosyal kaygı düzeylerinin dördüncü sınıf öğrencilerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğunu saptamışlardır. Ümmet (2007) çalışmasında üniversite öğrencilerinin sosyal kaygı düzeyleri ile aile ortamları arasındaki ilişkiyi incelemiş bununla birlikte öğrencilerin sosyal kaygı düzeylerinin cinsiyet rollerine ve çeşitli demografik özelliklerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını da bakmıştır. Araştırmanın örneklemini Marmara Üniversitesi’nin çeşitli bölümlerinde öğrenim gören 527 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmadan elde edilen sonuçlara bakıldığında, üniversite öğrencilerinin sosyal kaygı düzeyleri ile aile ortamları arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu ve sosyal kaygı düzeylerinin cinsiyet rollerine göre de anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Ek olarak Sosyal kaygının, demografik değişkenlerden yaş, anne eğitim düzeyi ve baba eğitim düzeyi değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı elde edilen bulgular arasındadır.”

Bu araştırma bulgularına benzer şekilde Ünal’ın (2006) Ankara il merkezinde yürüttüğü çalışmada gelir düzeyi ile kaygı ilişkisiz bulunmuştur. Bu araştırmadan farklı olarak Alyaprak’ın (2006) araştırmasında, ÖSS’ye yönelik sınav kaygısı ile aile gelir düzeyi arasındaki olumsuz anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Ailenin gelir düzeyi azaldıkça sınav kaygısı toplam puanı artmıştır.

Öğrencilerin yaşadıkları yere göre sosyal kaygılarında anlamlı farklılık olduğu söz konusu farklılığın yeni durumlarda sosyal kaygı alt boyutunda şehirde yaşayanlar ile köyde yaşayanlar arasında olduğu köyde yaşayanların sosyal kaygılarının daha yüksek olduğu görülmüştür.

Regresyon Analizi Bulgularının Tartışılması

Benlik saygısı ile sosyal kaygı arasında negatif korelasyonlu anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Benlik saygısı arttıkça sosyal kaygı azalmaktadır. Regresyon analizi sonucunda ise Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Genel Durumlarda Huzursuzluk, Yeni Durumlarda Sosyal Kaygı bağımsız değişkenlerinin bağımlı değişken olan Benlik Saygısını yordamasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçları incelendiğinde; anlamlı bir ilişki olduğu sonucu ortaya çıkmıştır ($R= 5582,970$, $R^2= 423,760$, $p<.01$). Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin benlik saygısı üzerindeki görece önem sırası; Genel Durumlarda Huzursuzluk, Olumsuz Değerlendirilme Korkusu ve Yeni Durumlarda Sosyal Kaygıdır. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde Olumsuz Değerlendirilme Korkusu ile Genel Durumlarda Huzursuzluk Benlik saygısı üzerinde önemli (anlamlı) bir yordayıcı olduğu görülürken Yeni Durumlarda Sosyal Kaygı değişkeninde ise anlamlı ilişki görülmemiştir. Bu bulgulara benzer şekilde Zaeema vd. (2013) ergenlik çağındaki öğrencilerin sosyal kaygı ve benlik saygısının ilişkisini araştırmıştır. Sonuçlar benlik saygısı ile sosyal kaygı arasında negatif korelasyonun bulunduğu sonucuna varılmıştır. Bu iki değişken arasındaki aynı eğilimler ailenin cinsiyet, yaş ve aylık gelirinin etkilerini kontrol ettikten sonra bulunmuştur. Daha fazla açıklama için yapılan regresyon analizi sonucunda ise, benlik saygısını sosyal kaygının gelişiminde rol oynayan faktör olarak yansıtan önemli sonuçlar vermiştir.

Öneriler

1. Benlik saygısı kişinin hayata bakışını başarısını etkileyen önemli bir unsurdur. Bu açıdan başta aileler olmak üzere öğretmenlerin, çocukların ve yetişkinlerin akademik, sosyal, duygusal ve kişisel gelişimlerinde benlik saygısının önemi konusunda net bir anlayışa sahip olmaları gerekmektedir. Bu konuya son zamanlarda odaklanmanın ışığında, benlik saygısının okul politikasının ayrılmaz

bir parçası olması gerektiği önerilebilir. Ailelerin bilgilendirilmesi yönünde politikalar geliştirilmelidir.

2. Öğretmenlerin benlik saygısı geliştirici eğitimsel çalışmalar için kurslara katılmaları önerilebilir. Benlik saygısı üzerine ders veya modüllerin, hizmet öncesi eğitim ve hizmet içi programların ayrılmaz bir parçası olması gerektiği açıktır.
3. Okul ile ev arasındaki işbirliğinin sağlanması gerekir. Benlik saygısı ve ilgili konularda ev ile okul arasında devam eden iletişimi destekler nitelikte ve benlik saygısının etkisi hakkında kendi farkındalık seviyelerini yükseltmek için ebeveynlerin daha fazla bilgi ve eğitim elde etme olanağı sağlanmalıdır.
4. Sosyal kaygıyı azaltmak için öğrencilerin sosyal kültürel aktivitelere katılması önerilebilir. Bu bağlamda sıkıntı çeken öğrencilere fırsatlar sağlanmalıdır.
5. Benlik saygısını ve sosyal kaygıyı sağlıklı olarak oluşturmak için çocukluktan itibaren eleştirel düşünmeyi destekleyici adımlar atılmalıdır.
6. Konu ile ilgili yeni araştırmalar, daha geniş ve farklı örneklem gruplarıyla yapılabilir. Kırsal kesimdeki anne-babanın benlik saygısının ergen benlik saygısına etkisi incelenerek, kent çalışmaları ile karşılaştırılabilir ve farklı şehirlerde yapılarak karşılaştırılabilir.
7. Benlik saygısı düşük olan öğrencilere yönelik, belli bir zaman aralığında uygulanacak olan benlik saygısı programlarını içeren ve uygulama sonuçlarının incelenebileceği araştırmalar yapılabilir.
8. Öğretmen, ergen benlik saygısı gelişiminde ve kişilik üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Öğretmenin benlik saygısı düzeyi ile ergenin benlik saygısı düzeyi arasındaki ilişki araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Abacı, R. (2005) Yaşamın kalitelendirilmesi, İstanbul: Tuzla Belediyesi Yayınları
- Abalı, O. (2004). Ergenlik Dönemi Ve Sorunları, Epsilon Yayıncılık, İstanbul, 2004, :21
- Ahmed, Dilsad., Mladenovic, Marijana., Yan Ho, Walter King., Lee, Ki-Cheon., and Ali Khan, Babar. (2014) Exploring the Perception of Self Esteem Among High School Athletes, SportLogia, 10(2):81–88.
- Akduman G., Çolak M., Cantürk G. (2007), Çocuklarda Kendilik Algısı ve Saldırganlık Eğilimi İlişkisi: Erzurum Örneği. Adli Psikiyatri Dergisi.4(3):3-12
- Aksüt, A. (2011). The Relationship Between Students' Self-Esteem, Parental Attitudes And Students' Achievement In Foreign Language Learning Turkish Republic Trakya University Institute Of Social Sciences Foreign Languages Teaching Department Division Of English Language Teaching A Master's Thesis
- Alyaprak, İ. (2006). Üniversite sınavına hazırlanan öğrencilerde sınav kaygısını etkileyen faktörlerin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi (basılmamış), Ege Üniversitesi. İzmir.
- Ansel, H. Mirre. (1991), And At All Dictionaryof The Sport And Exercise Scienses, Human Kinetic Books, İllinois:
- Aryana, Mohammad. (2010) Relationship Between Self-Esteem and Academic Achievement Amongst Pre-University Students, Journal of Applied Sciences, 2010;10(20): 2474-2477.
- Atarbay, S. (2017) Farklı Bölümlerde Öğrenim Gören Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Kaygı Düzeylerinin Psikolojik Dayanıklılıklarına Etkisi Yüksek Lisans Tezi İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aydın, E. (2016). Üniversite Giriş Sınavına Hazırlanan Öğrencilerin Sınav Kaygılarının Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi Yüksek Lisans Tezi Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bagana, Elpida, Raciub Andrea, Lupuc Luminita. Self esteem, optimism and exams' anxiety among high school students, Social and Behavioral Sciences, 2011;30:1331-1338.
- Bakırcıoğlu R., (2006). Ansiklopedik Eğitim ve Psikoloji Sözlüğü, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Baltaş, A. ve Baltaş, Z., (1992), Başarılı ve Sağlıklı Olmak için Stres ve Başa Çıkma Yolları. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Bilgin Ş. (2001). Ergenlerde Kaygı İle Benlik Saygısı Arasındaki İlişki Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

- Britsch, B. ve Wakefield, W.D. (1998). The influence of ethnic status and gender-role identity on social anxiety and avoidance in latina adolescents. California: American Educational Research Association.
- Büyükşahin Çevik, G. Atıcı, M. (2009). Lise 3.sınıf öğrencilerinin benlik saygılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi,6(1): 339-352.
- Can, G. (2011). Erken Çocukluk Döneminde Gelişim (Ed. Esra Ceyhan), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını
- Cüceloğlu, D. (2004). İnsan ve davranışı: psikolojinin temel kavramları (7. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çağdaş, A. (2003), Anne-Baba-Çocuk İletişimi, Star Ofset, Konya
- Çağlar, M., Dinçyürek, S. ve Arsan, N. (2012). Üniversite öğrencilerinin sosyal kaygılarının analizi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 43, 106 116.
- Çakmak, G. H. (2007). Sınav Kaygısı Ümraniye İlçesi Farklı Tür Liselerde Okuyan Lise Son Sınıf Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.Pazarlı, 2009;
- Çankaya, Ö. (1997). Lise son sınıf öğrencilerinde sınav kaygısı, benlik saygısı ve akademik başarı ilişkisi. Yüksek lisans tezi (Basılmamış), Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Çankaya, B. (2007) Lise I. Lise II. Öğrencilerinin Algılanan Benlik Saygısının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara,
- Çelikoğlu, C. (1997). Boşanmanın Çocukların Benlik Saygısına Etkisinin İncelenmesi, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), .Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. 1-148.
- Çetin, B. Kentte ve Kırsalda Yetişmiş Ortaokul Öğrencilerinin Benlik Saygısı ile Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Nişantaşı Üniversitesi, İstanbul, 2015.
- Çevik-Büyükşahin G. (2007), Lise 3. Sınıf Öğrencilerinin Arkadaş İlişkileri ve Benlik Saygılarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Deci, E. L. ve Ryan, R. M. (2000). The “What” and “Why” of Goal Pursuits: Human Needs and The Self Determination of Behavior. Psychological Inquiry, 11(4), 227-268.

- Dilek, H. (2007). Farklı Eğitim Programlarına Devam Eden Lise İkinci Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygısı İle Anne Babalarının Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Gazi Üniversitesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Ana Bilim Dalı.1-123.
- Dilek, Hasan, Ayşe B. Aksoy. (2013) “Ergenlerin Benlik Saygısı ile Anne-Babalarının Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: 14, Sayı: 3, (2013): 95-109.
- Doğan, M. (2011). Çocuk ruh sağlığı (Ed.Uzuner, Y.) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını
- Duman, S. (2016) Üniversite öğrencilerinde öznel iyi oluş ve benlik saygısının stresle başa çıkma tarzlarıyla ilişkisinin incelenmesi. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Bilim Dalı
- Duraku, Z. H. (2016). Factors Influencing Test Anxiety among University Students The European Journal of Social and Behavioural Sciences EJSBS Volume XVIII (eISSN: 2301-2218)
- Ekşi, A. (2011). Gencin Ruhsal Gelişimi.(Editörü: Aysel Ekşi). Ben Hasta Değilim İstanbul: Nobel Tıp Kitapları.
- Ergül H.F. (1995), Sağlık Meslek Lisesi Öğrencilerinin Benlik Algısı Düzeyleri İle Empatik Eğilim Ve Empatik Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişki.Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.
- Erözkan, A. (2011). Sosyal kaygının kaygı duyarlılığı, benlik saygısı ve kişilerarası duyarlılık açısından incelenmesi. İlköğretim Online, 10(1), 338-347.
- Eriş, Yasemin, F. Ebru İkiz. “Ergenlerin Benlik Saygısı ve Sosyal Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişki ve Kişisel Değişkenlerin Etkileri”, Turkish Studies, Cilt: 8, Sayı: 6, (2013): 179-193.
- Farhan, S. ve Khan, İ. (2015) Impact Of Stress, Self-Esteem And Gender Factor On Students’ Academic Achievement International Journal on New Trends in Education and Their Implications April 2015 Volume: 6 Issue: 2 Article: 12 ISSN 1309-6249
- Fromm, E. (2003). Sahip Olmak Yada Olmamak, (Çev. Arıtan, A.). İstanbul: Arıtan yayıncılık.
- Geçtan, E. (1994) İnsan olmak, İstanbul: Remzi Kitapevi
- Geçtan, E. (1993). Çağdaş Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar, 7. Baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi, 29.
- Gümüş E., A., (2002). Sosyal Kaygı İle Başa Çıkma Grup Programının Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Kaygı Düzeylerine Etkisi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.

- Haktanır G. ve Baran G. (1996), Gençlerin Benlik Saygısı Düzeyleri ile Anne Baba Tutumlarını Algılamalarının İncelenmesi. Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi. 1996:5(3).
- Hamarta, E. (2009). Ergenlerin sosyal kaygılarının kişiler arası problem çözme ve mükemmeliyetçilik açısından incelenmesi. İlköğretim Online, 8(3), 729- 740.
- Horney, K. (1980). Çağımızın Tedirgin İnsanı, (Çev. Yörükan, A.) İstanbul: Tur Yayınları
- İnanç, N. (1997), Üniversite Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeyleri ile Akademik Başarıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İnanç, B.Y., Bilgin, M. & Atıcı, M. (2004). Gelişim Psikolojisi: Çocuk ve Ergen Gelişimi. (1. Basım), Adana: Nobel Kitabevi.
- Kaya M., ve Varol K., (2004). İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Durumluk Sürekli Kaygı Düzeyleri ve Kaygı Nedenleri (Samsun Örneği), http://dergi.ilahiyat.omu.edu.tr/Makaleler/1841937082_200417020114.pdf, (Erişim Tarihi: 19.10.2016).
- Kayapınar E. (2006) Ortaöğretim Kurumları Öğrenci Seçme Ve Yerleştirme Sınavı'na Hazırlanan İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi (yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Afyonkarahisar: Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2006.
- Koç, D. (2001). İşitme Engelli Çocukların Duygusal ve Sosyal Uyumları ile Benlik İmajlarının İncelenmesi, Ankara Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Köknel Ö. (2005). Kaygıdan Mutluluğa Kişilik. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Kulaksızoğlu, A. (2002). Ergenlik Psikolojisi. 4. Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kula, N. (2006). "Gençlik Döneminde Kimlik Ve Din" Gençlik, Din ve Değerler Psikolojisi, (Ed.Hayati Höklekli) DEM.
- Küçükali, E. (2016) Kolejde Eğitim Gören Lise Öğrencileri İle Devlet Okulunda Eğitim Gören Lise Öğrencilerinin Kişisel Uyum, Benlik Saygısı Ve Liderlik Düzeylerinin Karşılaştırılması, Yüksek Lisans Tezi Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Bilim Dalı
- Lundberg, N. R. (2007). Research Update: Creating Motivational Climate: Parkse Recreation, 42(1), 22-26.
- Meilahn, A. K. (2000) The Origins Of Self-Esteem And Elementary School Children A Research Paper Submitted in Partial fulfillment of the Requirements for the Master of Science degree With a Major in The Graduate College University of Wisconsin-Stout August

- Mehtalia K., Vankar G. K. (2004) Social Anxiety in Adolescents Indian Journal of Psychiatry, 2004, 46(3)221-22
- McNight, C.G., Hueber, E. : ve Suldo, : (2002). Relationships Among Stressful Life Events, Temperament, Problem Behavior and Global Life Satisfaction in Adolescent: Psychology in The Schollis, 9(6), 677-687.
- Morgan, C. (1977). A Brief Introduction to Psychology (Psikolojiye Giriş), Ankara, Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayınları, Ankara.
- Öner, N., (1997). Durumluluk-Sürekli Kaygı Envanterinin Türk Toplumunda Geçerliği, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Öner, N.,Comte, L.A (1998). Süreksiz Durumluluk Sürekli Kaygı Envanteri El Kitabı Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Özakupınar, Y. (2002). Verimli Çalışmanın Psikolojik Koşulları, İstanbul:Remzi Kitapevi
- Özer A. K. (1994). Sürekli öfke ve öfke İfade Tarzı Ölçekleri Ön Çalışması, Türk Psikoloji Dergisi, 9(31), :26-35.
- Saygılı, Gizem, (2015) Teoman İsmail Kesecioğlu, Halil Kırıktaş. “Eğitim Düzeyinin Benlik Saygısı Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi”, Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, Cilt: 4, Sayı: 2, 210-217.
- Sheehann E. (1999). Kaygı Bozuklukları.(1.Basım).(Çev. Murat Sağlam).İstanbul: Alfa Yayınları.
- Soylu Ö. (2002). Üniversite sınavına hazırlanan öğrencilerin ailelerinden sosyal destek algılayıp -algılamama durumlarına göre psikolojik belirtiler yönünden karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi (Basılmamış), Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Subası, G. (2007). Üniversite öğrencilerinde sosyal kaygıyı yordayıcı bazı değişkenler. Gazi Üniversitesi Eğitim ve Bilim Dergisi, 32(144), 3-15.
- Suldo, S. M. ve Hueber, E. : (2006). Is Extremely High Lifesatisfaction During Adolescence Advantageous: Social Indicators Research, 78, 179-203.
- Şimşek, S. (2010). Ergenlerde Davranış Problemlerinin Anne-Babadan ve Öğretmenlerden Algılanan Duygusal İstismar Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi Çukurova Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü,. Adana.
- Taşdemir, Ö. (2003). Üstün yetenekli çocuklarda mükemmeliyetçilik, sınav kaygısı, benlik saygısı, kontrol odağı, öz-yeterlilik ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi (Basılmamış), Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- TDK, Online Erişim, “Kaygı”, www.tdk.gov.tr 05.01.2017

- Tekbaş, S. (2009). Edirne merkez ilçe’de ilköğretim son sınıf öğrencilerinde ortaöğretim kurumları öğrenci seçme ve yerleştirme sınavı (oks)Ve lise son sınıf öğrencilerinde öğrenci seçme sınavı (öss)Sınav kaygısı ve etkileyen etmenler, Yüksek Lisans tezi, Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı
- Temel, F. Ve Aksoy, A. (2001). Ergen ve Gelişimi Yetişkinliğe İlk Adım(Birinci Basım), Nobel Yayınları, Ankara
- Toole, J. O. (1995) Enhancing Self esteem An I.N.T.O. Publication
- Tözün, Mustafa.(2010) “Benlik Saygısı”, Actual Medicine, Temmuz, 52-57.
- Türkçapar, H. (2004). Anksiyete Bozukluğu ve Depresyonun Tanısal İlişkileri, Klinik Psikiyatri Dergisi,4: 12-16.
- Uyanık Balat, Gülden., ve Akman, Berrin.(2004). Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeydeki Lise Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeylerinin İncelenmesi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 14(2):175-183.
- Ünal A. (2006) OKS’ye Hazırlanan Öğrencilerin Sınav Kaygıları İle Benlik Saygı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2006.
- Ümmet, D. (2007). Üniversite öğrencilerinde sosyal kaygının cinsiyet rolleri ve aile ortamı bağlamında incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Vishalakshi, K.K., and Yeshodhara, K. (2012) Relationship Between Self-Esteem and Academic Achievement of Secondary School Students, Indian Journal of Applied Research,1(12): 83-84.
- Williams, G., Cox, E., Hedberg, V. ve Deci, E. (2000). Extrinsic Life Goals and Health Risk Behaviors in Adolescent: Journal of Applied Social Psychology, 30 (8), 1756-1771.
- Wittchen, H. U. (2000) The many faces of social anxiety disorder International Clinical Psychopharmacology 2000, 15 (suppl):S7-S12
- Yalçınkaya N., (2011). İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Türkçe Dersine Yönelik Tutumları İle Sınav Kaygısı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Yavuzer, H. (1993). Çocuk Psikolojisi, İstanbul Remzi Kitabevi.
- Yenilmez K. ve Özabacı, N. Ş. (2003). Yatılı Öğretmen Okulu Öğrencilerinin Matematik ile İlgili Tutumları ve Matematik Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 14(2), s:132-146.

Yörükoğlu A. (2000). Gençlik Çağı,Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunlar. 11.Basım. İstanbul. Özgür Yayın Dağıtım Ltd.Şti. 13-14.

Zabun E. (2011) Dershaneye Gitme, Mükemmeliyetçilik, Ana-Baba Tutumu Ve Sınav Kaygısının Öğrencilerin SBS Başarılarını Yordama Gücü, Yüksek Lisan Tezi Gazi Osmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.

Zaeema Riaz Ahmad1, Nasreen Bano2, Riaz Ahmad3, Sarwat Jahan Khana (2013)Social Anxiety In Adolescents: Does Self Esteem Matter Asian Journal Of Social Sciences 2. 2. 91-98

EKLER

EK-1: SOSYO DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

1-Yaşınız:.....

2-Kaçıncı sınıfta okuyorsunuz: ()9. ()10. ()11. ()12.

3-Cinsiyetiniz nedir?

()Erkek ()Kız

4-Ailenizle birlikte mi oturuyorsunuz?

Evet () Hayır ()

5-Anne- Baba yaşıyor mu?

Anne

Baba

Sağ() Ölü ()

Sağ() Ölü()

6-Anne-Baba birlikte mi yaşıyor?

Birlikte ()

Ayrı ()

7-Ailenizin ekonomik durumu nasıl?

İyi ()

Orta ()

Kötü ()

8-Nerede kalıyorsunuz?

Şehirde ()

Köyde ()

Pansiyonda ()

9-Anne- Babanızın Eğitim Durumu nedir?

Anne: ()İlkokul ()Ortaokul ()Ortaokul ve Üzeri ()Okuma yazma bilmiyor

Baba:()İlkokul ()Ortaokul ()Ortaokul ve Üzeri ()Okuma yazma bilmiyor

10-Sizinle birlikte kaç kardeşiniz?

.....

EK-2: ERGENLER İÇİN SOSYAL KAYGI ÖLÇEĞİ

Bu bir test değildir. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Bütün maddeleri olabildiğince içtenlikle cevaplamaya çalışınız. Her bir maddenin yanında yer alan rakamlardan size uygun olanı işaretleyin.

1= Hiçbir zaman

2= Nadiren

3= Bazen

4= Genellikle

5=Her zaman

Örnek:

a- Yaz tatilinde seyahat etmeyi severim. 1 2 3 4 5

b- Ispanağı severim. 1 2 3 4 5

1- Başkalarının önünde yeni bir şeyler yapmaya çekinirim.

1 2 3 4 5

2- Arkadaşlarımla bir şeyler yapmaktan hoşlanırım.

1 2 3 4 5

3- Bana sataşılmasından tedirgin olurum.

1 2 3 4 5

4- Tanımadığım insanların yanında utanırım.

1 2 3 4 5

5- Sadece çok iyi tanıdığım insanlarla konuşurum.

1 2 3 4 5

6- Yaşıtlarımın arkamdan benim hakkımda konuştuklarını düşünürüm.

1 2 3 4 5

7- Kitap okumayı severim.

1 2 3 4 5

8- Başkalarının benim için ne düşündüğünden endişelenirim.

1 2 3 4 5

9- Başkalarının benden hoşlanmayacağından korkarım.

1 2 3 4 5

10- Çok iyi tanımadığım yaşıtlarımla konuşurken heyecanlanırım.

1 2 3 4 5

- 11- Spor yapmaktan hoşlanırım.
1 2 3 4 5
- 12- Başkalarının benim hakkımda ne söyleyeceğinden endişelenirim.
1 2 3 4 5
- 13- Yeni insanlarla tanışırken tedirgin olurum.
1 2 3 4 5
- 14- Başkalarının benden hoşlanmayacağından endişelenirim.
1 2 3 4 5
- 15- Bir grup insanla beraberken durgunumdur.
1 2 3 4 5
- 16- Kendi başıma bir şeyler yapmak hoşuma gider.
1 2 3 4 5
- 17- Başkalarının benimle dalga geçtiğini düşünürüm.
1 2 3 4 5
- 18- Birisiyle tartışmaya girersem onun benden hoşlanmayacağından endişe ederim.
1 2 3 4 5
- 19- Hayır derler diye başkalarına benimle bir şeyler yapmayı teklif etmeye çekinirim.
1 2 3 4 5
- 20- Bazı insanların yanındayken tedirgin olurum.
1 2 3 4 5
- 21- İyi tanıdığım yaşlıların yanındayken bile utanırım.
1 2 3 4 5
- 22- Başkalarından benimle bir şeyler yapmalarını istemek bana çok zor gelir.
1 2 3 4 5

EK-3: COOPERSMITH ÖZSAYGI ENVANTERİ

(CSEI)

Aşağıda her insanın zaman zaman hissedebileceği bir takım durumlar maddeler halinde sıralanmıştır. Bu maddelerde belirtilen ifadeler, eğer sizin genellikle hissettiklerinizi tanımlıyor ve çoğunlukla size uygun geliyorsa ilgili sorunun karşısındaki “Evet” sütununa bir (X) işareti koyunuz. Bu ifadeler eğer genellikle sizin hissettiklerinizi tanımlamıyor ve çoğunlukla size uygun gelmiyorsa bu durumda da “Hayır” sütununa bir (X) işareti koyunuz.

Envanterde yer alan soruların doğru ya da yanlış cevapları yoktur. Bu nedenle yanıtlarınızı verirken mantığınızdan çok duygularınıza kulak vermeyi unutmayınız. Kararsız kaldığınız durumlarda bile sadece bir seçeneği işaretleyiniz. Herhangi bir maddeye ilişkin her iki seçeneği de işaretlediğinizde ya da her iki seçeneği de boş bıraktığımızda bu soru maddesine ilişkin yanıtınızın geçersiz sayılacağını unutmayınız.

Evet Hayır

- () () 1- Başıma gelenlerden genellikle rahatsız olmam.
- () () 2- Sınıfın huzurunda konuşma yapmak bana çok güç gelir.
- () () 3- Eğer gücüm yetse kendimle ilgili değiştirmek istediğim pek çok özelliğini var.
- () () 4- Herhangi bir konuda fazla zorlanmadan karar verebilirim.
- () () 5- İnsanlar benimle birlikteyken hoş ve eğlenceli vakit geçirirler.
- () () 6- Evdeyken kolayca canım sıkılır keyfim kaçar.
- () () 7- Yeni şeylere alışmam uzun zaman alır.
- () () 8- Yaşıtlarım tarafından seviliyorum,
- () () 9- Anne-babam genellikle duygularımı dikkate alır.
- () () 10- Genellikle pek direnmeden. kolayca pes ederim.
- () () 11- Anne benden beklentisi çok fazla (aşırı derecede).
- () () 12. Olmak istediğim gibi davranmakta yani kendim olmakla oldukça zorlanıyorum.
- () () 13- Hayatımdaki her şey karmakarışık
- () () 14- Arkadaşlarım genellikle fikirlerimi izlerler.
- () () 15- Kendimi değersiz görüyorum.

- () () 16- Pek çok kere evden kaçmayı (başımı alıp gitmeyi) düşündüğüm olmuştur.
- () () 17- Okuldayken sıkça canımın sıkıldığını hissederim
- () () 18-Çoğu insan kadar güzel görünümlü biri değilim.
- () () 19- Söyleyecek bir şeyim olduğunda onu genellikle çekinmeden söylerim.
- () () 20- Anne-babam beni anlıyor
- () () 21- Çoğu insan kadar sevilmiyorum.
- () () 22. Anne-babamın çoğu zaman beni sanki zorladıklarını hissediyorum.
- () () 23- Okuldayken çoğu zaman cesaretim kırılıyor.
- () () 24. Sık sık keşke başka birisi olsam diye arzuluyorum.
- () () 25-Bana güvenilmez kendimi güvenilir biri olarak görmüyorum.

ÖZGEÇMİŞ

Murat ÇETİN, 1980 yılında Giresun'da doğdu. İlkokulu 1991 yılında Giresun/Merkez Yeşilgiresun İlkokulu'nda tamamladıktan sonra 1997 yılında Giresun Merkez İmam Hatip Lisesi'nden mezun oldu. Lisans eğitimini 2001 yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesi Amasya Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü'nde tamamladı. Erzurum, Ordu ve Giresun ilinin farklı yerlerinde öğretmenlik yaptıktan sonra 2012 yılında alan değiştirerek İngilizce Öğretmenliğine geçerek 1 yıl kadar da müdür yardımcılığı görevini yürütmüştür.2014 yılında başladığı Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimine halen devam etmektedir.